

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 20 JULI 1949

No. 1680

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
Sommaire, summaries	567
De moeilijkheden van het inter-Europese betalings- verkeer door Prof. Dr F. A. G. Keesing	568
Economisch onderzoekingswerk en „de praktijk” door M. F. J. Cool	570
Betekenis van het economisch onderzoek voor het bedrijfsleven door A. Parent	572
Opleiding van research-werkers door Prof. Dr H. M. H. A. van der Valk	574
Het Nederlandsch Economisch Instituut in 1949 door Prof. Dr J. Tinbergen	576
Aantekeningen:	
Het negentiende Jaarverslag van de Bank voor Internationale Betalingen	577
De Zuidafrikaanse goudmijnen	578
Internationale notities:	
De dollarconferentie van het Britse Gemenebest	579
Het Hongaarse vijfjarenplan	579
Geld- en kapitaalmarkt	580
Statistieken:	
Bankstaten	580
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	581
Emissies in 1949	582

IN VROEGER DAGEN

bestonden er problemen, die ook in onze dagen om op-
lossing vragen.

„E.-S.B.” van 26 November 1919:

„Bovenal: de goede woning en de aangename omgeving
daarvan zijn een machtig middel tot verhooging van het

levensgenot en daardoor tot het verkrijgen van „plezier
in het werk”. We leven helaas in een tijd, dat de wensch
naar een goede woning bijna als hoon klinkt voor zoovelen,
die reeds tevreden zouden zijn als ze slechts over het aller-
bescheidenste tehuis beschikten. En toch, men mag het
woningvraagstuk terwille der kosten niet trachten op te
lossen in de richting van kazernebouw.... Wil men
levensvreugde, dat is ten slotte ook arbeidsvreugde,
opwekken in het leven der werklieden, dan moet men,
ook al zijn de kosten wat hooger.... trachten den bouw
van eengezinswoningen te bevorderen. Dit is een algemeen
sociaal, het is ook een ondernemingsbelang, omdat het in
het belang van de werklieden is”. (C. F. Stork: „Over het
bevorderen van de liefde tot den arbeid (Arbeitsfreudig-
keit)”).

„E.-S.B.” van 22 Mei 1929:

„Het gevaar hiervan wordt dadelijk aangetoond door
wat er volgt: dat men zulk een vorming van een tolge-
bied, toch vooral niet moet kleeden in den vorm van een
bedreiging tegen de landen, die er niet bij aangesloten
zijn; niet moet opvatten als een poging om tot een even-
wichtsstelsel tusschen economische machtseenheden te
komen.

Het springt in het oog, dat de vorming van zulk een
tolgebied nooit anders door de buitenwereld bekeken
wordt; een van de redenen, waarom het denkbeeld, dat
al bijna de geheele negentiende eeuw in Europa heeft
rondgespookt, dan ook nog nooit tot uitvoering is ge-
komen, met de uitzondering van de Deutsche tolonie, die
in meerdere opzichten een geheel apart geval vormt”.
(E. C. van Dorp: „De tweede bijeenkomst van het Comité
Consultatif Economique te Genève, 6 tot 11 Mei”).

„E.-S.B.” van 22 November 1939:

„Als wij te nauwlettend de invoerbédragen wederzijds
als basis voor te verleenen handelsfaciliteiten nemen, als
wij m.a.w. een zuiver bilaterale gelijkstelling van onze
onderlingen in- en uitvoer als doel nastreven, dan zou
— laat het mij openhartig zeggen — het initiatief vooral
van Belgische zijde moeten uitgaan.... Als België en
Nederland elkaar werkelijk willen vinden, moeten hun
vertegenwoordigers niet tegenover elkaar, maar aan de-
zelfde zijde van de tafel gaan zitten, zooals een oud-
Nederlandsch Minister van Economische Zaken het uit-
drukte. Als uitgangspunt nemen wij de noodzakelijkheid
om tot een zoo nauw mogelijke samenwerking te geraken,
in het belang van elkaars economie, in het belang ook van
elkaars politiek, in het belang vooral van een toekomstig
Europa, waar, bij al haar ontreddering, althans aan den
belangrijken Noord-Westhoek van haar continent, twee
landen eendrachtig in economischen en in politieken zin
opbouwden arbeid kunnen verrichten”. (A. Plate: „De
verhouding Nederland-België”).

LOCOMOTIEF

ZEER OUDE
GENEVER

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons

BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsche
Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam,
 Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in Nederland,
 Azië en Noord-Afrika.
 Londen New York

VOORLICHTING OP FINANCIËEL
 EN-ECONOMISCH GEBIED

UITVOERING
 VAN ALLE BANK- EN EFFECTENZAKEN

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
 Amsterdam (alleen Assurantie)

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
 Schiedam

Belastingconsultatiebureau

A. L. F. Leverington

Alle belastingzaken

Medewerkers: E. J. de Boer,
 Oud-Insp. d. Bel.; D. Sweepe,
 Oud-Ontv. der Bel.; N. A.
 Schol, Cand.-Not.; Mr. Dr. B.
 J. F. Steinmetz, Belastingcons.
 Adviseur voor Accountancy:
 W. A. Brenning, Lid Nederl.
 Broederschap v. Accountants.

1e Helmersstraat 95, Tel. 85508,
 Amsterdam-W.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

58 BRIEVEN

op één personeel-advertentie!
 Zó wordt deze rubriek uitgespeld.....

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 25 Juli a.s. in het bezit te
 zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
 voor zwakstroom en sterkstroom
 koperdraad en koperdraadkabel
 kabelgarnituren, vulmassa en olie

SOMMAIRE.

Prof. Dr F. A. G. Keesing, *Les difficultés dans les paiements inter-européens.*

Les pourparlers à Paris ont, au dernier moment, abouti à un résultat qui permettra, vraisemblablement, d'éviter une stagnation des paiements inter-européens. Toutefois les opinions divergentes n'ont pas été reconciliées. La Belgique, se ralliant au point de vue américain, défend le principe de la convertibilité générale, y compris celle du dollar. L'Angleterre, au contraire est d'avis que l'équilibre entre l'Europe et la zone „dollar”, à l'exclusion de mesures discriminatoires, doit provisoirement être considéré comme étant une illusion. L'accord de Paris offre donc, à plusieurs points de vue, le caractère d'un *modus vivendi*.

M. F. J. Cool, *Les enquêtes dans le domaine économique et la „pratique”.*

L'étude de l'économie politique est devenue une branche indépendante. L'économiste doit posséder à fond les théories de l'économie politique; l'économie de l'entreprise; l'histoire des systèmes économiques; la géographie économique, tout en étant un statisticien averti. En outre, il doit être au courant de la technique du classement moderne et de l'organisation administrative. Il doit surtout être objectif dans ses jugements: „penser selon ses convenances” arrive encore trop fréquemment. Comme toutes ces aptitudes se rencontrent rarement et autant dire jamais dans un seul homme, il convient que les études soient organisées au sein d'une bonne équipe; d'autre part l'indépendance économique est une garantie d'objectivité.

A. Parent, *La signification des enquêtes économiques pour le secteur privé.*

Du point de vue de l'entreprise on peut faire une distinction entre les facteurs internes et externes qui peuvent tous les deux faire l'objet d'une étude économique. Les facteurs externes appartiennent, pour la plus grande partie, au domaine de la science économique en général tandis que les facteurs internes se confondent avec les théories de l'économie de l'entreprise. L'auteur traite de ces deux groupes de facteurs et examine, quels instituts se consacrent à des différents modes d'investigation. Les études économiques se sont développées considérablement pendant les vingt dernières années. Les causes fondamentales sont les deux suivantes: 1) le développement de la science de l'économie politique et des théories de l'économie de l'entreprise; 2) la tendance toujours croissante de l'homme occidental vers un plus grand bien-être matériel.

Prof. Dr H. M. H. A. van der Valk, *La formation d'économistes expérimentés.*

Aux Pays-Bas les vingt dernières années sont marquées par un grand développement des études économiques. Le Nederlandsch Economisch Instituut a livré un travail de pionnier. Toutefois la formation d'économistes expérimentés n'est encore qu'à son début. Dans les institutions de l'enseignement supérieur l'entraînement aux travaux d'investigation est ou bien insuffisant ou manque complètement. L'enseignement dans cette branche doit être réorganisé. Outre l'instruction sur les principes et les méthodes, les étudiants doivent avoir la possibilité d'acquérir l'expérience dans la pratique des travaux d'enquête. Les institutions de recherche ne peuvent jouer qu'un rôle modeste dans la formation d'économistes expérimentés à moins qu'elles s'occupent, en même temps, de l'enseignement.

Prof. Dr J. Tinbergen, *Le Nederlandsch Economisch Instituut en 1949.*

Depuis 1929 les travaux du Nederlandsch Economisch Instituut se sont considérablement étendus. Tandis qu'au début toute l'attention fut consacrée à la publication des E.-S.B., les enquêtes scientifiques se sont développées à tel point que ces deux secteurs revêtent actuellement

presque la même importance. La nature des travaux se porte aussi bien sur l'élaboration des statistiques que sur l'étude de l'économie de l'entreprise. L'institut dispose actuellement d'un certain nombre de anciens élèves qui sont devenus des spécialistes dans ce domaine. Lorsqu'on examine les multiples activités du Nederlandsch Economisch Instituut nul ne s'étonnera que l'Institut mérite d'être appelé un des centres les plus importants pour les recherches scientifiques.

SUMMARIES.

Prof. Dr F. A. G. Keesing, *Difficulties in inter-European payments.*

The Paris-conference has — be it at the last moment — probably prevented a complete hold-up of inter-European payments. However, a significant cleavage has not been bridged. Belgium, advocating the American point of view, pleaded for a general convertibility, including the U.S. dollar. England, on the other hand, judges a European equilibrium with the \$-area, on a basis of non-discrimination, to be an illusion for the present. The Paris-agreement, therefore, has in many respects the characteristics of a *modus vivendi*.

M. F. J. Cool, *Economic research and practice.*

The specialized researcher has to master economic theory, business-economics, economic history and economic geography. He must have knowledge of techniques of modern archive- and documentation-systems. Above all he ought to be absolutely objective avoiding all „wishful thinking”. It is almost impossible to find all these characteristics incorporated in one single person. Collaboration in a team is necessary and economic independence is a condition for objectivity.

A. Parent, *Significance of economic research for industry.*

Economic research may be focussed on external or internal factors. The first mostly lie on the field of general economic theory, the latter almost completely coincide with the object of business-economics. Writer discusses both groups of factors, analysing which institutes work in the different fields. Economic research developed specially during the last 20 years. Two reasons for this are mentioned: 1. development of economic theory and of business-economics; 2. the growing strive of western man to greater material prosperity.

Prof. Dr H. M. H. A. van der Valk, *Education of researchers.*

During the last 20 years economic research developed favorably in the Netherlands; the Netherlands Economic Institute did pioneer-work. Nevertheless education of researchers is in its initial stage. The training in the Universities is either insufficient or is absolutely absent. Therefore education has to be organized and possibilities for the students to get training and experience have to be opened. The existing institutes can only play a minor role in this respect, unless they are educational institutes at the same time.

Prof. Dr J. Tinbergen, *The Netherlands Economic Institute in 1949.*

The activities of the Netherlands Economic Institute since 1929 covered an ever widening field. Besides the publishing of the „Economisch-Statistische Berichten”, the main activity in 1929, scientific research is now at least equally important in the Institute. Statistical analysis as well as business-economics are dealt with and a number of graduates have become specialists in these fields. Looking over the activities it may be understood that the Netherlands Economic Institute can be called one of the most important centres of practical scientific research.

DE MOEILIKHEDEN VAN HET INTER-EUROPESE BETALINGSVERKEER.

Zoals bekend is, heeft het overleg der Marshall-landen inzake de regeling van het inter-Europese betalingsverkeer, nadat zich in de loop van de maand Juni tot tweemaal toe een deadlock had voorgedaan, te elfder ure tot resultaat geleid. Gedurende een nachtelijke vergadering, in de loop waarvan het bestaande betalingsaccoord expireerde, hebben de Ministers een uitweg gevonden en hebben zij de basis gelegd voor het accoord, dat gedurende het tweede Marshall-jaar het onderlinge betalingsverkeer zal regelen. Op het ogenblik wordt te Parijs gewerkt aan de precisering van de goedgekeurde beginselen; de vaststelling van het nieuwe verdrag kan tegen het einde van de lopende maand worden tegemoetgezien. Gedurende de maand Augustus zal men zich vervolgens bezighouden met de verdeling van de Amerikaanse hulp en de fixatie van de trekkingsrechten, zodat het, alles tezamen genomen, nog een aantal weken zal duren, voordat de deelnemende landen zullen weten waar zij voorlopig op monetair gebied aan toe zijn.

In de tussentijd kan het van belang worden geacht om de inventaris op te maken. Wat waren de oorzaken, die er toe leidden dat plotseling een zo fel geschil kon ontstaan? Wat zijn de mérites van de principiële oplossing, die men heeft weten te bereiken?

Reeds een aantal maanden geleden begon het Payments Committee van de O.E.E.C. met de voorbereiding van een betalingsaccoord, dat bestemd was op 1 Juli 1949 de taak van het verdrag, dat op 30 Juni d.a.v. afliep, over te nemen. De vraag, op welke punten dit nieuwe verdrag van het oude zou moeten afwijken, werd langs empirische weg benaderd. Aan alle deelnemende landen werd verzocht in een memorandum hun oordeel over de werking van het toenmaals vigerende accoord uit te spreken; aan de hand van de resultaten van deze enquête meende men te kunnen vaststellen in hoeverre het accoord van 1948 wel en in hoeverre het niet aan de verwachtingen had beantwoord.

Uit de verschillende memoranda bleek, dat er op het gebied van het eigenlijke compensatieverkeer weinig nieuwe gezichtspunten naar voren kwamen. Weliswaar hebben de compensaties van de eerste soort bescheiden en die van de tweede soort in het geheel geen resultaten afgeworpen, maar men meende, dat hieromtrent aan de techniek geen verwijten konden worden gemaakt. Het feit, dat er betrekkelijk weinig te compenseren bleek, was een gevolg van de nog steeds oneyenwichtige ontwikkeling van het inter-Europese goederen- en dienstenverkeer, en kon niet worden toegeschreven aan tekortkomingen van het compensatiesysteem als zodanig, noch aan de virtuositeit, waarmee de Bank voor Internationale Betalingen te Bazel dit systeem hanteerde.

Een afwijkend oordeel werd geveld over de trekkingsrechten. Niemand ontkende, dat deze op zeer belangrijke wijze tot het op gang houden van het Europese uitwisselingsverkeer hadden bijgedragen, maar niettemin constateerde men op dit onderdeel bepaalde tekortkomingen, die men voor de toekomst wenste te vermijden. Het bezwaar richtte zich hier met name tegen het starre karakter, dat de trekkingsrechten krachtens het eerste betalingsaccoord bezaten.

In de zomer van 1948 was te Parijs tussen alle Marshall-landen twee aan twee overleg gepleegd nopens het deficit, dat gedurende het jaar 1948/'49 in het onderlinge bilaterale verkeer ten nadele van een der partners werd verwacht. Deze „agreed deficits”, eventueel gecorrigeerd in die gevallen, waarin het debiteurland beschikte over „existing resources”, vormden de grondslag voor de vaststelling der trekkingsrechten. De trekkingsrechten werden bilateraal bepaald, en waren in feite niet voor herziening vatbaar. Weliswaar bevatte het betalingsaccoord een modificatie-clausule, maar deze was door zoveel waarborgen omringd,

dat zij nooit dienst heeft gedaan. Ieder land, dat als crediteur trekkingsrechten verleende aan een bilaterale debiteur, kon uit dien hoofde aanspraak maken op Amerikaanse „conditional aid”.

Reeds enkele maanden na de inwerkingtreding van het betalingsaccoord was het duidelijk, dat de feitelijke ontwikkeling van het Europese verkeer slechts zeer ten dele parallel liep met de prognoses, waarop men de trekkingsrechten had gebaseerd. In sommige gevallen bestonden hiervoor verklaarbare oorzaken, die men in de zomer van 1948 bezwaarlijk had kunnen voorzien, zoals het economisch herstel van de Bizone en de verbetering van de monetaire situatie in Italië. In andere gevallen was de afwijking toe te schrijven aan de omstandigheid, dat men de ontwikkeling van sommige bilaterale relaties domweg slecht had geanalyseerd. In ieder geval bleek spoedig, dat sommige trekkingsrechten (waaronder een aantal, dat door België werd verleend) ontoereikend waren, terwijl andere niet werden uitgeput of zelfs niet werden aangesproken. Zowel het een als het ander moest als schadelijk worden beschouwd. Was het trekkingsrecht te krap toegemeten, dan verviel men opnieuw in de moeilijkheden van goudafgifte of handelsbeperking; was het trekkingsrecht te ruim, dan maakte men een inefficiënt gebruik van de hulp, die door Amerika werd verleend.

Onder deze omstandigheden constateerde men te Parijs opnieuw de wenselijkheid en de noodzaak om het starre bilaterale systeem te doorbreken en om te geraken tot een grotere mate van multilateralisatie. In deze richting werd tevens druk uitgeoefend door de E.C.A., die, niet ten onrechte, meende, dat de Europese economische samenwerking slechts moeizaam op gang kwam. De oplossing werd gezocht in de richting van een multilateralisatie der trekkingsrechten, die men „overdraagbaar” wenste te maken.

Ten tijde van het voor-overleg werd het reeds duidelijk, dat er omtrent de technische uitwerking van dit beginsel onenigheid bestond. Sommige landen (w.o. België) streefden naar automatische transferabiliteit. Zij wensten de Europese debiteurlanden in het bezit te stellen van een voor ieder overeen te komen bedrag aan trekkingsrechten, die het karakter zouden bezitten van Europese koopkracht. Aanvankelijk dacht men er zelfs over de debiteurlanden mede de bevoegdheid te geven de trekkingsrechten desgewenst in het dollargebied te besteden, doch dit denkbeeld werd in de loop der besprekingen losgelaten. Volgens het systeem der automatische transferabiliteit zou het debiteurland de vrijheid hebben te bepalen bij welke Europese partner het van zijn aankoopmogelijkheden gebruik wenste te maken; de landen met een Europees exportsurplus zouden dus moeten concurreren om de gunst van de debiteur, die aldus de kans zou krijgen zich van zijn bilaterale kluisters te bevrijden. Inzet van de concurrentiestrijd vormde de verwerving van de „conditional aid”, die zou toevallen aan het crediteurland, waarop de trekkingsrechten werden uitgeoefend.

Andere landen (w.o. Engeland) wilden minder ver gaan. Zij wensten in eerste instantie de trekkingsrechten, op dezelfde wijze als verleden jaar het geval was, bilateraal te bepalen, waarbij naar hun idee, de mogelijkheid moest openblijven tot het instellen van een gecontroleerde transferabiliteit, indien mocht blijken, dat de trekkingsrechten hun taak op ontoereikende wijze vervulden. Het crediteurland zou in dat geval aan de overdracht zijn medewerking moeten verlenen; volgens de Engelse opvatting zou de toestemming, die voor de overdracht vereist was, echter niet worden gegeven, indien de crediteur hierdoor zijn „conditional aid” verspeelde. De transferabiliteit zou op deze wijze niet neerkomen op de mogelijkheid voor de debiteur om van crediteur te wisselen, maar op de mogelijkheid voor de crediteur om de tegenwaarde van de hem verleende „conditional aid” aan een andere dan de aanvankelijk aangewezen debiteur ter beschikking te stellen.

Tijdens het voor-overleg trachtte men de hier gerezen

tegenstelling te overbruggen door te opperen, dat een gedeelte der trekkingsrechten zijn bilaterale karakter zou behouden, terwijl slechts het restant overdraagbaar zou worden. Op deze wijze beperkte men weliswaar de draagwijdte van het meningsverschil, maar een oplossing ten principale werd niet verkregen, vermits de vraag, of het transferabele gedeelte automatisch of gecontroleerd overdraagbaar moest zijn, niet werd beantwoord.

Tot dit punt waren de voorbereidende besprekingen gevorderd, toen op 3 Juni de Consultative Group, bestaande uit de Ministers van acht der deelnemende landen, bijeen kwam. Eerst bij die gelegenheid zou het duidelijk worden, hoe diep de kloof was die de beide standpunten scheidde.

Engeland stelde, dat het, op grond van de precaire monetaire positie van het sterlingblok, niet bereid was mede te werken aan een regeling, die het risico inhield, dat een gedeelte van de voor zijn doeleinden noodzakelijke dollarinkomsten aan andere landen zou toevloeien. Het vreesde bovendien, dat het systeem der automatische transferabiliteit een verlamdende invloed zou uitoefenen op de ontwikkeling van het Europese handelsverkeer. Het belang der Europese crediteurlanden om 'de leverancier te worden van zoveel mogelijk met trekkingsrechten betaalde producten, zou immers zowel kunnen worden nagestreefd langs de weg der exportstimulering als door middel van importbeperking. Engeland vreesde, dat het niet zou kunnen doorgaan met de aankoop van zwakke Europese producten, indien het daardoor indirect dollars zou derven.

Engeland meende, dat de multilateralisatie van het Europese handels- en betalingsverkeer, waarvan het de urgentie bepleitte, langs andere weg moest worden nagestreefd. De Europese landen zouden allereerst moeten trachten onderling tot een grotere vrijheid te geraken. Het was op die grond bereid mede te werken aan een snelle en veelomvattende liquidatie van het bilaterale contingentensysteem, voor zover dit tussen de Marshall-landen toepassing vond. Een en ander zou echter slechts te verwezenlijken zijn, indien aan twee voorwaarden werd voldaan. In de eerste plaats zou de Amerikaanse Regering bereid moeten zijn Engeland te ontslaan van zijn verplichtingen uit hoofde van de „non-discrimination clause” uit het Engels-Amerikaanse leningaccoord, aangezien Engeland zich niet in staat verklaarde dezelfde vrijheid, die het met betrekking tot de Europese handel voorstond, ook ten aanzien van de Verenigde Staten in practijk te brengen. In de tweede plaats zouden de Marshall-landen er mede moeten instemmen, dat de goudclausules in de bilaterale betalingsaccorden, die een debiteurland telkenmale dwongen in het Europese verkeer hetzij goud af te staan hetzij de import drastisch te beperken, werden afgeschaft. Op deze wijze meende Engeland, dat het mogelijk zou zijn de Europese samenwerking op korte termijn te verstevigen, terwijl de Marshall-landen alsdan gezamenlijk zouden kunnen streven naar reductie van hun dollartekort.

Het Engelse voorstel stuitte op sterke Belgische tegenkanting. België voorzag, dat de goederenuitwisseling, welke zich op basis van het Engelse denkbeeld zou ontwikkelen, er toe zou leiden, dat België, als de grootste Europese crediteur, ongelimiteerde hoeveelheden sterling zou moeten opnemen, die krachtens de door Engeland bepleite afschaffing van de goudclausules inconvertibel zouden zijn. Het volhardde daarom bij het voorstel een deel der trekkingsrechten automatisch transferabel te maken, welk voorstel door de E.C.A. werd gesteund. Om aan de Engelse verlangens tegemoet te komen verklaarde België zich bereid ten behoeve van de ontwikkeling van het Europese handelsverkeer aan de belangrijkste debiteurlanden langjarige credieten te verstrekken. Dit denkbeeld werd aanvankelijk door Engeland van de hand gewezen, omdat hierdoor dollarverlies slechts zou worden uitgesteld en niet zou worden vermeden.

Het overleg van de „Consultative Group” bracht geen

resultaat, evenmin als een verdere bespreking tussen Engeland, België, Frankrijk en E.C.A., die op 23 Juni te Brussel werd belegd. Toen de Ministers op 29 Juni te Parijs opnieuw bijeenkwamen, geschiedde dit onder de sterke druk van de politieke noodzaak om op korte termijn een uitweg uit de impasse te vinden. Het was immers duidelijk, dat het intreden van een verdragloze toestand op het gebied van het inter-Europese betalingsverkeer, op een moment, dat in het Amerikaanse Congres de debatten over de hulpverlening gedurende het tweede „fiscal year” voortduurden, op de verstrekkers der Marshall-hulp ten minste een zonderlinge indruk moest maken.

Inderdaad is men er in geslaagd een compromis tot stand te brengen, waarvan, zoals reeds werd vermeld, de details thans nader worden uitgewerkt. Het principiële accoord volgt de grote lijnen van het Belgische voorstel, waarbij men het tenslotte eens is geworden over bedragen en percentages, die voor alle belanghebbenden aanvaardbaar bleken.

Van de ten behoeve van het nieuwe Europese betalingsaccoord vast te stellen trekkingsrechten zal 75 pCt onoverdraagbaar en 25 pCt overdraagbaar zijn. De „conditional aid”, die overeenkomt met het transferabele gedeelte der trekkingsrechten zal worden toegekend aan de landen, waarop deze trekkingsrechten zullen worden uitgeoefend.

Het accoord wijdt vervolgens speciale aandacht aan de positie van België, aangezien het vooral de bijzondere omstandigheden van dit land waren, die het zo moeilijk maakten voor de Europese samenwerking een acceptabele basis te vinden. De hier bedoelde moeilijkheden spruiten voort uit het feit, dat het Belgische surplus in Europa ongeveer twee keer zo groot is als het Belgische tekort op het Westelijk halfrond. Indien België zijn Marshall-hulp zou ontvangen op grondslag van het laatstbedoelde deficit, zoals ten aanzien van de overige deelnemende landen het geval is, zou, indien België de volledige tegenwaarde van zijn dollarhulp in de vorm van trekkingsrechten doorgeeft, voor de helft van zijn Europese surplus geen dekking aanwezig zijn. Teneinde de bezwaren, die hieruit voor het Europese handelsverkeer voortvloeien te ondervangen, is overeengekomen, dat België zal worden aanbevolen voor een Amerikaanse „conditional aid” van \$ 312,5 mln. Van dit bedrag is \$ 200 mln vereist voor de dekking van het Belgische tekort met het Westelijk halfrond. Het restant, vermeerderd met een credietverlening ad \$ 87,5 mln, waartoe België zich bereid heeft verklaard, strekt tot dekking van het Belgische surplus op Europa, dat getaxeerd is op \$ 400 mln. Voor het geval, dat bovendien een gedeelte van de door andere landen verleende overdraagbare trekkingsrechten in België zouden worden aangewend, is overeengekomen, dat de extra bate, die België aan de transferabiliteit zou kunnen ontleen, wordt gelimiteerd op een maximum bedrag van \$ 40 mln.

De credieten, die België zal verstrekken, worden verleend pari passu met de aanwending van de op België uit te oefenen trekkingsrechten. De credietverlening geschiedt op E.C.A.-voorwaarden; de leningen zullen worden verdeeld tussen Frankrijk, Nederland en Engeland in verhouding tot hun geschatte tekorten op België.

De werking van het accoord zal periodiek door het Payments Committee en het Trade Committee worden bestudeerd. De bedoelde commissies zullen aanbevelingen kunnen opstellen ter bevordering van de doeleinden van het accoord. Tot deze doeleinden behoort met name de gezonde expansie van de Europese handel; ieder deelnemend land heeft de bevoegdheid speciale gevallen te signaleren, die uit dit oogpunt de belangstelling der O.E.E.C. verdienen.

Hoe moet de beoordeling uitvallen, indien men het bovengeschetste accoord aan een critische beschouwing onderwerpt? Het stemt uiteraard tot tevredenheid, dat men een breuk in de Europese samenwerking, die wellicht het gehele bestaan van de O.E.E.C. op het spel had gezet,

heeft weten te vermijden. De weg voor een nieuwe betalingsovereenkomst is gebaad, en men zal er, ondanks de overschrijding van de fatale termijn, naar alle waarschijnlijkheid in slagen een stagnatie van het inter-Europese betalingsverkeer te voorkomen.

Er is in de pers veelvuldig gefilosofeerd over de vraag, of het compromis een overwinning voor Engeland of voor België betekent. Het antwoord is moeilijk met stelligheid te geven. Cripps is er in 'gesladd' het dollarrisico, dat, voor Engeland uit de regeling voortvloeit, binnen redelijke perken te houden; de hardnekkigheid, waarmee hij op dit punt zijn standpunt heeft verdedigd, wordt voldoende verklaard door de cijfers nopens de ontwikkeling van de Britse goudreserve, zoals die sedert de totstandkoming van het Parijse accoord zijn gepubliceerd. Overigens moet niet uit het oog worden verloren, dat het vergrote aandeel uit de Marshall-pot, dat thans aan België toevalt, in mindering komt op de bijdragen aan de andere landen, en dat Engeland zijn deel hierin moet bijdragen. Spaak daarentegen heeft op korte termijn de monetaire positie van zijn land versterkt en heeft de gegarandeerde afzetmogelijkheden van de Belgische export vergroot. Bovendien kan België de verdere verdeling van de Marshall-pot, waaromtrent stellig nog strijd zal worden gevoerd, als belangstellend toeschouwer gade slaan. Nederland tenslotte ontleent aan dit accoord de financieringsmiddelen ter dekking van zijn verwachte tekort op België tot een bedrag van \$ 140 mln; hoewel de nauwkeurige getallen nog niet vaststaan, mag worden verwacht, dat ruim \$ 100 mln zal bestaan uit trekkingsrechten en een kleine \$ 40 mln uit credieten. Aangezien het werkelijke tekort op basis van het af te sluiten pré-union accoord waarschijnlijk groter zal zijn, moet over het ontbrekende deel van de dekking tussen Nederland en België bilateraal worden onderhandeld.

Het kan derhalve niet worden ontkend, dat er te Parijs ten slotte resultaten zijn geboekt, die op korte termijn voor het Europese betalingsverkeer van belang zijn. Beschouwt men de onderhavige problemen echter van iets grotere afstand, dan blijkt tevens, dat tussen de dieperliggende tegenstellingen, zoals die in het overleg tot uitdrukking kwamen, geen brug is geslagen. Ondanks de Parijse oplossing is het internationale monetaire gesprek geenszins verstomd, en de moeilijkheden, waarvoor men zich te Parijs gesteld zag, blijven ten principale de aandacht opeisen. Zoals in de recente economische geschiedenis zo vaak het geval is geweest, is het ook hier de verhouding tussen dollar en sterling, die aan het actuele monetaire probleem ten grondslag ligt.

Boven geheel Europa hangt als een donderwolk de Amerikaanse verklaring, dat op voortzetting van de Marshall-hulp na 1 Juli 1952 niet valt te rekenen. Binnen drie jaar zullen de deelnemende landen het stadium moeten hebben bereikt, waarin zij het zonder verdere dollarhulp moeten kunnen stellen; het is duidelijk, dat de Europese samenwerking tot het tot stand brengen van deze situatie een belangrijke bijdrage zal moeten leveren. Afgezien van het feit, dat het nieuwe betalingsaccoord tot verrijning van die samenwerking, indien men de mate van Europese multilateralisatie als criterium neemt, geen indrukwekkende bijdrage levert, constateert men het voortbestaan van een principieel verschil in inzicht nopens de modaliteiten dezer samenwerking. België, dat op dit punt het Amerikaanse standpunt voorstaat, bepleit als doelstelling een algemene convertibiliteit, die mede de dollar omvat. Engeland daarentegen is van oordeel, dat, gelet op de fundamentele structuurwijzigingen van de belangrijkste Europese betalingsbalansen, een Europees evenwicht met het dollargebied op basis van non-discriminatie voorshands als een illusie moet worden beschouwd. Het wenst daarom een blok van „soft currency” landen, die in hun onderlinge verkeer de dollar als betaalmiddel zullen uitschakelen, en die naar buiten ten opzichte van het dollargebied discrimineren. België is op grond van zijn bijzondere situatie niet

bereid aan dit blok mede te werken; het zal echter niet in staat zijn zijn bijzondere positie los van Europa in stand te houden. Engeland meent derhalve, dat België zich op de duur niet tegelijkertijd als een dollarland en als een lid van het Europese blok kan blijven gedragen. België zou dus ofwel moeten opteren vóór Europa met alle gevolgen van dien, ofwel het zou zich blijvend moeten oriënteren op het dollargebied, in welk geval de overige Europese landen zich aan discriminatie ten nadele van België niet zouden kunnen onttrekken.

De situatie wordt gecompliceerd door de omstandigheid, dat er in brede kringen twijfel bestaat omtrent de doelmatigheid, waarmee Engeland zijn interne economische problemen tot oplossing brengt. Een verdere verwickeling spruit voort uit de omstandigheid, dat in de huidige fase de „sellers market”, waarop het economische controle-apparaat van vele Europese landen was ingesteld, in snel tempo bezig is in zijn tegendeel te verkeren. De tijd is nu wellicht nog rijp om op een groot gebied tot doorbreking van het bilateralisme te geraken. Laat men het juiste tijdstip echter passeren, dan is het gevaar niet denkbeeldig, dat de contingenten, die aanvankelijk slechts tot taak hadden de koopwoede van de binnenlandse importeurs in te tomen, zullen worden bestendig om de buitenlandse exporteurs de pas af te snijden. In dat geval behoeft men omtrent de verdere mogelijkheden van Europese samenwerking geen overdreven denkbeelden meer te koesteren.

Het Parijse accoord draagt derhalve in vele opzichten het karakter van een *modus vivendi*. Men kan voorlopig verder, maar de principiële vraagstukken zullen zich blijven aandienen. Een meer definitieve oplossing is uitgesteld tot het voorjaar van 1950, tenzij de tussentijdse bestekbepaling, waartoe de O.E.E.C. zich het recht heeft voorbehouden, tot een snellere ontkenning aanleiding zal geven. Inmiddels blijven de problemen van de dollar- en de sterlingfilosofie op elkander botsen, onverschillig of men spreekt over de wenselijkheid van devaluatie, over de toelaatbaarheid van het Brits-Argentijnse handelsverdrag of over de modaliteiten van Benelux.

's-Gravenhage.

Prof. Dr. F.A.G. KEESING.

ECONOMISCH ONDERZOEKINGSWERK EN „DE PRACTIJK”.

„Het economisch probleem”.

Economie, aldus is ons geleerd, is die tak van wetenschap, welke zich bezig houdt met het handelen van de mens, wanneer deze zich in zijn streven naar welvaart geplaatst ziet in die keuzeposities, die „het economisch probleem”-kenmerken.

Om bij zijn welvaartsstreven een zo groot mogelijke bevrediging te bereiken zal de mens namelijk in twee richtingen moeten kiezen. Allereerst zal hij moeten kiezen tussen diverse direct — of in de toekomst — beschikbare mogelijkheden om zijn gevoel van welbehagen te vergroten. Hij zal dus die mogelijkheden moeten onderkennen en ze daarna naar de mate, waarin zij de geschiktheid voor bevrediging van zijn welvaartsstreven bezitten, moeten rangschikken alvorens zijn eerste te doen. Maar in de tweede plaats zal hij nog een andere keuze moeten doen. Immers, om die verschillende mogelijkheden te kunnen realiseren zal hij bepaalde welvaartsbevredigingsmiddelen moeten opofferen. Opofferen, omdat zij slechts eenmaal verbruikt kunnen worden. Maar bovendien „bepaalde”, omdat hij voor elke bevredigingsmogelijkheid veelal verschillende bevredigingsmiddelen zal moeten bezigen of wel van dezelfde bevredigingsmiddelen andere hoeveelheden en deze bevredigingsmiddelen veelal productieverwant, of ook wel consumptieverwant zijn. Om deze bevredigingsmiddelen te verkrijgen zal hij zich op de een

of andere wijze moeten inspannen of bepaalde te zijner beschikking staande bevredigingsmiddelen moeten offeren ter verkrijging van de hulp van anderen, dan wel zich het voldoen aan zijn welvaartsverlangen tijdelijk moeten ontzeggen om daardoor later in groter mate behoeftebevredigingsmiddelen te erlangen.

Ziet hier, in het kort geschetst, de beide reeksen keuze-posities, die het economisch probleem kenmerken, welke beide reeksen tot problemen leiden, die weliswaar op verschillend terrein liggen, maar elkaar wederzijds sterk beïnvloeden. Enerzijds leidt dit tot analyses van het menselijk welvaartsstreven, anderzijds tot analyses van het menselijk productievermogen in de ruimste zin van dat woord opgevat. Analyses, die op beide terreinen de grond leveren voor daden van organisatie, dus van doeltreffend samenwerken, bedoeld om de uiteindelijke behoeftebevrediging van de mens — en uiteraard niet alleen of zelfs niet in het bijzonder zijn stoffelijke behoeftebevrediging — op te voeren tot hoger peil.

Economisch onderzoek en ontwikkeling der samenleving.

Het hierboven geschetste streven naar opvoering van het peil van behoeftebevrediging heeft de basis gelegd voor het ontwikkelen van het technisch kunnen van de mens. Reeds van de eerste ontwikkeling af heeft de mens bewust de voorkeur gegeven aan meer bevredigingsmiddelen in de toekomst boven geringere bevrediging nu en daarom kapitaalgoederen vervaardigd. Terwijl als gevolg van zijn streven om met de geringste offers het grootste resultaat te bereiken zijn technisch kunnen toenam werd de samenleving, door de daarmee gepaard gaande arbeidsdeling, gecompliceerder. De invloed van het menselijk handelen op het lot van zijn medemensen werd groter naarmate meer mensen in één organisatie werden betrokken, naarmate de afstanden tussen de mensen door technische vindingen (stoommachine, explosiemotor, electriciteitsbenutting, tenslotte straalmotor en atoomenergie) in tijd en overbruggingsenergie gemeten steeds kleiner worden. Bovendien heeft hetzelfde technisch ontwikkelingsproces als tendentie de optimale grootte der productie-eenheden zodanig te doen toenemen, dat het productievermogen telkens dreigt groter te worden dan — althans de koopkrachtige — vraag naar het product.

Weliswaar tracht de menselijke samenleving zich in de nationale eenheden, waarin zij historisch is georganiseerd, tot op zekere hoogte te verzetten tegen deze toenemende interdependentie. Invoerrechten, handelscontingenteringen en laatstelijk deviezenregimes zijn tot op zekere hoogte te beschouwen als afweerreacties tegen voor nationale groepen onaanvaardbare gevolgen van de invloed, die eroperender handelingen uitoefenen op de nationale welvaart, ja soms zelfs op de structuur van het nationale productie-apparaat. En binnen de nationale groep heeft dit proces het overheidsingrijpen, daar waar onderlinge afspraken tot ordening van productie en afzet faalden, gestimuleerd.

Deze ontwikkeling heeft de hier eerder genoemde analyses van het menselijk welvaartsstreven en van het menselijk productievermogen aanmerkelijk moeilijker gemaakt. Niet alleen, dat de kennis van het economisch handelen van de mens geografisch een aanmerkelijk groter terrein moet bestrijken als gevolg van de genoemde afstandsverkortingen, maar ook is het aantal onderlinge beïnvloedingen veelvuldiger en de mate van de onderling uitgeoefende invloed veel moeilijker waarneembaar en zeker meetbaar.

Economisch onderzoekingswerk heeft zich diensgevolge evenals natuurwetenschappelijke en technische onderzoekingsarbeid tot een afzonderlijk vak ontwikkeld, dat men niet meer met vrucht en met voldoende kans op het bereiken van aanvaardbare uitkomsten naast ander werk kan verrichten. Ook op dit gebied heeft de specialisatie haar intrede gedaan.

Economisch onderzoekingswerk als specialisatie.

Aan welke eisen moet nu de gespecialiseerde research-werker op economisch terrein voldoen? In de eerste plaats moet hij natuurlijk economist zijn, d.w.z. de theoretische economie beheersen. Daarnaast moet hij een getraind statisticus zijn, die niet alleen in de verschillende statistische bronnen de weg weet te vinden en met indexcijfers en andere vergelijkingsmethoden vlot kan werken, maar die tevens zich ingewerkt heeft in de samenstelling van door anderen verzamelde en gepubliceerde cijferreeksen. Een iegelijk, die op dit gebied gewerkt heeft, weet welke gevaren verborgen liggen in het trekken van conclusies uit cijferreeksen, elders verzameld, als men zich niet vooraf grondig heeft verdiept in samenstelling en draagwijdte, methoden van gemiddelden-bepaling en andere aspecten van het gebruikte materiaal.

Bovendien zal hij, die zich op dit gebied beweegt, de wiskundige methoden om cijfermateriaal van grote omvang te hanteren, zelve moeten beheersen. Zonder deze kennis trekt men zo licht conclusies, die geen stand houden tegenover de realiteit. Vooral tegenwoordig, nu overheidsingrijpen en internationale marktafspraken zo vaak hun invloed op de gepubliceerde cijfers uitoefenen. Men moet die invloed kunnen elimineren, wil men de onder de verschijnselen liggende economische krachten leren kennen.

Naast deze bekwaamheden moet van de werker op het terrein van het economisch onderzoekingswerk worden geëist, dat hij ook de bedrijfseconomie tot zijn studieterrein heeft gemaakt. Wie de kostprijs-technische consequenties van bepaalde verschijnselen niet kan doorgronden, wie de gevolgen uit een oogpunt van financiering niet kan herkennen en eventueel voorzien, wie de verschijnselen van integratie en differentiatie in de productie niet kan opmerken en hun consequenties voorzeggen; hij zal als research-werker niet slagen. Ook de historische ontwikkelings-tendenties in de samenleving zal hij op hun waarde moeten kunnen schatten, zowel in zijn omgeving als elders. Economische geschiedenis en economische aardrijkskunde zullen hem tot voorbereiding van zijn taak tot eigen denkterrein moeten zijn geworden.

Daarenboven zal hem de techniek van moderne archief-systemen en tot op zekere hoogte zelfs die van inrichten en hanteren van administratieve organisaties niet vreemd moeten zijn.

Maar bovenal zal hij in zijn oordeel strict objectief moeten zijn en niet te beïnvloeden in de een of andere bepaalde richting, waar het de weergave betreft van de feitelijkheden en tendenties, die hij als gevolg van zijn onderzoek heeft waargenomen en vastgesteld. Dat eist karakterkracht. Op de terreinen, waarover zijn onderzoek zich uitstrekt, vindt men veel „wishful thinking”. Als zijn onderzoek de basisgevens moet opleveren voor het door de een of andere overheidsinstantie te voeren beleid in de toekomst is dat politiek getinte „wishful thinking”. Men wil dan de te nemen maatregelen zo gaarne doen samenvallen met het politieke programma, waarmee men zich heeft geconformeerd. Als men overtuigd is van de juistheid der principes, die „in the long run” de samenleving tot een ideale zullen doen uitgroeien, dan is het moeilijk, ook al heeft men de feiten in de hand, te beslissen, dat op korte termijn het te volgen beleid beter van de langzicht-politiek kan afwijken. In de sector van het bedrijfsleven, waar men mogelijk meer nuchterheid zou verwachten, komen neigingen om bepaalde situaties „wishful” te interpreteren evenzeer voor. Het meest uiteraard als men door een niet volkomen objectieve interpretatie het gevoerde beleid in het verleden in een gunstiger daglicht ziet verschijnen. Dus uit zelfverdediging en rechtvaardiging van in het verleden genomen beslissingen. Maar toch ook wel uit een geestestoestand, waarin men met alle geweld de voorliggende situatie zodanig wil interpreteren, dat zij past in het ontwikkelingsschema van het eigen bedrijf, waarmee men zich heeft vertrouwd gemaakt.

Organisatievorm van economisch onderzoekingswerk.

Waar vindt men het schaaap met vijf poten, dat hierboven is geschetst? Waar is de man, die naast zo'n bijna bovenmenselijk groot terrein van kennis en bekwaamheid bovendien nog de karaktereigenschappen heeft, die de researchwerker zijn objectief oordeel moeten kunnen doen vellen?

Het antwoord ligt voor de hand. Zo'n enkeling bestaat niet. Hier is samenwerking in een goed team de oplossing en is economische zelfstandigheid voorwaarde voor de geëiste objectiviteit. Onafhankelijke deskundigheid zijn de voorwaarden, waaraan voldaan moet worden wil men met een grote mate van zekerheid tot oordeelvellingen komen, die voor de gemeenschap waardevol zijn.

Het zijn overwegingen van deze aard geweest, die in de oorlogsjaren curatoren en directeurs van het Nederlandsch Economisch Instituut deden besluiten, een weg in te slaan, die voordien door hen niet betreden was: het aanvragen van researchopdrachten van Overheid of bedrijfsleven tegen betaling. Zij meenden terecht, dat door hen, tezamen met de diverse hoogleraren der Nederlandsche Economische Hoogeschool het palet van kennis en bekwaamheid, de arbeidsorganisatie en de voorwaarden voor een strict objectief oordeel konden worden gegeven, die hierboven als essentieel voor dit werk werden geschetst.

De ervaring van de na-oorlogse jaren heeft hen in het gelijk gesteld. Van verschillende zijden zijn opdrachten van de meest uiteenlopende aard aan het N.E.I. gegeven. Vraagstukken van zuiver nationaal, maar evenzeer van internationaal karakter werden behandeld. Zowel documentatiewerk, als zuiver interpretatieve onderzoekingen werden verricht. En daarbij bleek — hoe kan het ook anders — hoe buitengewoon bevruchtend de geschapen wisselwerking tussen theorie en praktijk voor beide gebieden van het menselijk denken is. Moge het N.E.I. op de ingeslagen weg met succes voortwerken, zich bewust zijn van de grote verantwoordelijkheid, die dit werk met zich brengt en steeds erop bedacht zijn, dat objectiviteit en zuiverheid van oordeel wezensvoorwaarde is voor een goede taakvervulling op dit terrein.

M. C.

BETEKENIS VAN HET ECONOMISCH ONDERZOEK VOOR HET BEDRIJFSLEVEN.

Inleiding.

Vergelijkt men de tegenwoordige situatie met die voor 20 jaren, toen het Nederlandsch Economisch Instituut werd opgericht, dan is het opmerkelijk welk een grote vlucht het economisch onderzoek zowel binnen als buiten het bedrijfsleven heeft genomen. Meer en meer heeft binnen het bedrijfsleven de gedachte, dat het bedrijfsbeheer niet op traditionele of speculatieve grondslagen, maar op de resultaten der economische wetenschap gebaseerd dient te zijn, veld gewonnen. Toch zijn er ook thans nog een groot aantal bedrijven, en niet alleen in de categorie der klein- en middelbedrijven, waar deze „nieuwe gedachten” nauwelijks voet aan de grond hebben kunnen krijgen en waar een te eenzijdige gerichtheid bestaat op de technische functie. Het heeft daarom een goede zin zich bij de gelegenheid van het 20-jarig bestaan van het N.E.I. te bezinnen op de betekenis van het economisch onderzoek voor het bedrijfsleven.

Wij zouden in dit verband het economisch onderzoek willen typeren als het bewerken, analyseren en interpreteren van beschikbare economische en bedrijfs-economische gegevens in de ruimste zin als grondslag voor het beleid.

Principieel is dus de gerichtheid op het toekomstig beleid; ook wanneer gegevens uit het verleden onderwerp van studie zijn, gebeurt dit vrijwel steeds met het doel het heden beter te verstaan en zodoende een grondslag

te verkrijgen voor het toekomstig handelen. Het verzamelen van gegevens wordt dus niet tot het economisch onderzoek gerekend; daarentegen kunnen de vragen, welke gegevens en volgens welke methode deze verzameld zullen worden, weer voorwerp van economisch onderzoek zijn.

Van het bedrijf uit gezien kan men nu onderscheiden tussen de externe factoren en interne factoren, welke voorwerp van economisch onderzoek kunnen zijn. De externe factoren behoren voor het grootste deel tot het terrein der algemene leer der economie, de interne factoren vallen vrijwel samen met het object der bedrijfseconomie.

Wij stellen ons voor, beide groepen van factoren min of meer in vogelvlucht de revue te doen passeren en daarbij dan tevens na te gaan, welke organen praktisch deze verschillende onderzoekingsgebieden bewerken.

De externe factoren.

Als eerste factor zouden we hier willen noemen de economische structuurontwikkeling. De betekenis van deze factor zal te groter zijn, naarmate de technische levensduur der installaties langer is. De economische geschiedenis is vol van voorbeelden, die aantonen dat men de wijzigingen in de economische structuur niet of te laat inzag. Er ligt hier, en met name in onze tijd, nog een groot terrein van economisch onderzoek, waarbij erkend moet worden, dat de aard van het onderwerp een zekere speculatieve inslag in de beschouwingen onvermijdelijk maakt. Anderzijds mag ook niet worden vergeten, dat de economische structuur tot op zekere hoogte mede door ons eigen handelen wordt bepaald.

Dan komt in de tweede plaats de conjunctuur, zowel de algemene conjunctuur als de conjunctuur van bepaalde branches en landen of streken. Bijkans alle beslissingen in het bedrijf worden mede door de conjunctuur bepaald. We noemen slechts de investeringen, de samenstelling der productie, de voorraadpolitiek, de prijspolitiek met betrekking tot de eigen producten. Daar het beleid steeds op de toekomst is gericht, is vooral de conjunctuurprognose van bijzonder groot belang, doch ook de conjunctuurdiagnose heeft aanzienlijke betekenis. Het moet helaas worden gezegd, dat, met alle waardering voor de ontwikkeling der conjunctuurtheorie, het bedrijfsleven juist op dit terrein nog maar weinig houvast heeft aan de resultaten van het economisch onderzoek. Weliswaar moet tot verontschuldiging van het economisch onderzoek worden gezegd, dat de concrete economische situatie zo verward is, dat conjunctuurdiagnose een zeer hachelijke zaak is, om van prognose maar geheel te zwijgen. De fase, waarin wij thans weer verkeren, demonstreert echter duidelijk wat het gevolg hiervan voor het bedrijfsleven is, nl. onzekerheid en angst, met als gevolg foutieve beslissingen, die vaak conjunctuurverschepend zullen werken.

Onder de externe factoren zouden wij ook de analyse van de inkoopmarkten en verkoopmarkten willen rekenen als grondslag voor het commerciële beleid. De analyse van de inkoopmarkten, met name het prijsbehoefte, zal nog aan betekenis toenemen, wanneer het eenmaal mogelijk zal zijn de vervangingswaarde-theorie ten volle toe te passen. Bijzondere gevallen van deze marktanalyse zijn nog de arbeidsmarkt (met name bij nieuw op te richten bedrijven of expansie van bestaande) en de geld- en kapitaalmarkt (eveneens in dezelfde gevallen als bij de arbeidsmarkt genoemd, voorts bij bedrijven met een fluctuerende vermogensbehoefte).

Tenslotte mag in deze opsomming van externe factoren, welke niet de pretentie heeft van volledig te zijn, de monetaire situatie niet worden vergeten. Het behoort wel geen betoog, met name in onze dagen, welke grote belangen voor het bedrijfsleven hier steeds op het spel staan en welke betekenis daarom ook het economisch onderzoek op dit gebied heeft.

Beziet men de verschillende aspecten van dit economisch onderzoek naar de externe factoren, dan blijkt, dat een groot deel dezer onderzoeken voor het bedrijfsleven in zijn geheel van betekenis is. Het is daarom een kwestie van doelmatigheid dit onderzoek zoveel mogelijk centraal te doen uitvoeren; mits de deskundigheid en de objectiviteit daarbij gewaarborgd zijn.

Zo vinden we in Nederland op dit terrein het Centraal Bureau voor de Statistiek en in het bijzonder het N.E.I. Bewoog zich dit laatste aanvankelijk — afgezien van de speciale studies in de zgn. publicaties — op het gebied van algemene conjunctuurstudie, gedifferentieerd naar landen, gedurende de laatste jaren heeft het werk der bijzondere opdrachten zich aanmerkelijk uitgebreid. Zowel incidentele studies (bijv. bepaalde structuurstudies) als regelmatige verzameling van gegevens, die voor een bepaald bedrijf van belang zijn, maken deel uit van het programma. Slechts de grote bedrijven zullen over het algemeen dit externe onderzoek door eigen krachten kunnen laten verrichten. Een uitzondering moet wellicht worden gemaakt voor de marktanalyse in engere zin, welke, gezien het vertrouwelijk karakter en de vereiste detailkennis, vaak in eigen handen zal worden gehouden.

Naast deze algemene organen kunnen op dit gebied voor bepaalde onderdelen van het bedrijfsleven de bijzondere instituten van bepaalde branches werkzaam zijn (bijv. middenstand, textielindustrie, verkeerswezen). Voorts bewegen zich op dit gebied de researchafdelingen der grote banken, de financiële pers (speciale dag- en weekbladen als „E.-S.B.“, doch ook de financiële rubrieken der dagbladen).

Een der grootste voordelen van instituten als het N.E.I. ligt o.i. in het feit, dat zij, werkend met een jonge wetenschappelijke staf, de recente ontwikkeling van de economische theorie, ten volle in hun onderzoek kunnen verwerken. Het is vaak het bezwaar van de bedrijfsman, dat hij, ook al is hij economisch geschoold, theoretisch niet meer „up to date“ is. Dit geldt met name ten aanzien van de algemene leer der economie.

De interne factoren.

Het onderzoek naar de interne factoren omvat in principe het gehele object van de bedrijfshuishoudkunde. Dit is een zeer omvangrijk terrein; om in dit artikel er toch enige orde in te scheppen, willen wij ons aansluiten bij de gebruikelijke driedeling in interne organisatie, kostprijscalculatie en financiering.

Het terrein van de interne organisatie omvat, ruim gesteld, weer een groot aantal sub-gebieden, zoals: opbouw van de organisatie in engere zin, kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de arbeid, beloningsstelsels (premie-systemen, merit-rating, werkclassificatie) enz. Wij zijn hier op omstreden gebied; sommigen menen, dat dit gebied ten dele onder de techniek en niet onder de economie behoort. Met erkenning van het feit, dat op dit gebied bepaalde technieken worden toegepast, welke als zodanig niet tot het gebied der bedrijfseconomie behoren, is o.i. toch de gemeenschappelijk typisch bedrijfseconomische problematiek van al de vraagstukken op dit terrein onmiskenbaar. Wel moet worden erkend, dat veel van hetgeen op dit gebied reeds bereikt is, zijn juiste plaats in de totaliteit der bedrijfseconomie nog niet heeft gevonden en daar vaak, gezien het experimentele karakter, ook nog niet aan toe is. Zien wij goed, dan zal de ontwikkeling juist op dit gebied in de komende jaren verrassend zijn.

De grote betekenis van het economisch onderzoek op deze terreinen heeft wel nauwelijks nadere toelichting. De efficiency van de organisatie raakt direct de kern van de doelstelling van het gehele bedrijf; hetzelfde geldt voor de arbeidsanalyse en de studie van de beloningsstelsels. Bovendien zijn deze onderwerpen ook van groot belang voor de mate van „plezier in het werk“ der werkers in het bedrijf.

Het terrein van de kostprijsberekening hangt ten nauwste samen met het inkomenstreven. Het economisch onderzoek op dit gebied omvat o.a. het ontwerpen van de juiste calculatieschema's, vaststellen van kostenstandaards, welke met de werkelijke uitgaven worden vergeleken, rentabiliteitsberekeningen voor diverse samenstellingen van het productieprogramma, rentabiliteitsberekeningen voor nieuwe investeringen, bedrijfsvergelijkend onderzoek op het gebied van de kostprijs, enz. Gemeenschappelijk in al deze onderzoeken is de gedachte, dat men zo exact mogelijk wil zien wat men gedaan heeft of wat de gevolgen zullen zijn van hetgeen men van plan is te doen. Op de duur ontwikkelt zich dit, zoals in de verschillende budgetteringssystemen, in het stellen van bepaalde taken en het vergelijken van de werkelijk bereikte resultaten met die taken. Juist in de interpretatie der hierbij eventueel optredende verschillen ligt weer een vruchtbaar terrein voor economisch onderzoek.

De betekenis van het economisch onderzoek op het terrein van de juiste financiering der bedrijven behoeft wel nauwelijks toelichting. Historisch bezien is dit het terrein waar de gedachte van systematisch economisch onderzoek in het bedrijfsleven zich het eerste kon ontwikkelen.

Wanneer we ons nu de vraag stellen, welke organen deze onderdelen van het bedrijfseconomisch onderzoek verrichten, dan is het verrassend te zien, hoe het onderzoek naar deze interne factoren voor een aanzienlijk deel door afzonderlijke organen gebeurt en slechts ten dele door de organen binnen de bedrijven.

Het onderzoek betreffende de financiering kwam en komt voor een groot deel voor rekening van de bij de bedrijven geïnteresseerde bankinstellingen; ook de accountant treedt hier, vooral bij de kleinere bedrijven, vaak als raadsman op.

Het zijn slechts de grote bedrijven, die zich specialisten op financieringsgebied kunnen permitteren, de andere zullen gewoonlijk een beroep op de specialisten buiten het bedrijf moeten doen. Dit houdt verband met het feit, dat voor de grote meerderheid der bedrijven de grote financieringsproblemen slechts incidenteel optreden.

Het studieterrein der interne organisatie ligt, althans in Nederland, nog vrijwel geheel voor rekening van de zich daarop gespecialiseerd hebbende efficiencybureaux. Dit is een logisch gevolg van het feit, dat de studie op dit gebied nog in menig opzicht in het stadium van het experiment verkeert en dat als gevolg daarvan goede opleidingsmogelijkheden, noch voor hoger, noch voor middelbaar personeel bestaan. De grote behoefte aan de diensten van de genoemde bureaux en hun beperkte capaciteit dwingen thans wel tot maatregelen, die tot een sneller verspreiding van de kennis op dit gebied voeren. De ontwikkeling gaat in dit verband momenteel in twee richtingen. Enerzijds het collectieve efficiency-onderzoek voor gehele bedrijfstakken of groepen van ondernemingen, waarbij alle aangesloten bedrijven tegelijkertijd profiteren (inderdaad efficiency bij het efficiency-onderzoek!) en anderzijds de opleiding van specialisten op dit gebied, welke in de bedrijven zich geheel aan dit werk wijden. Het nieuwe opgerichte Instituut voor Onderzoek en Voorlichting is met name in deze twee richtingen werkzaam.

De vraagstukken op het terrein van de kostprijs worden daarentegen weer in de meeste gevallen door de organen binnen de bedrijven bestudeerd, al gebeurde dit vaak en gebeurt dit dikwijls nog op een wetenschappelijk niet verantwoorde wijze. De goede stand van het hoger onderwijs op dit gebied in Nederland en de verblijvende verbetering gedurende de laatste jaren in de opleiding van het middelbaar administratief personeel scheppen op dit gebied echter grote mogelijkheden. Het werk van speciale instituten, zoals bijv. het Instituut voor de Middenstand

mag hier zeker niet worden vergeten, met name voor het bedrijfsvergelijkend onderzoek.

Samenvatting.

Wij stelden aan het begin van dit artikel, dat het economisch onderzoek binnen- en buiten de bedrijven de laatste 20 jaren een grote vlucht heeft genomen. Men mag zelfs wel zeggen, dat in West-Europa reeds na de eerste wereldoorlog deze ontwikkeling is begonnen. Nu wij de verschillende aspecten van dit onderzoek verder hebben belicht, mag tot besluit zeker de vraag naar de oorzaak van deze grote uitbreiding van het economisch onderzoek voor het bedrijfsleven worden gesteld.

Er zal wellicht hier en daar de neiging bestaan een verband te leggen met de ontwikkeling van een vrije economie naar een in meer of mindere mate geleide economie. Op korte termijn zal men in verschillende gevallen wel zulk een verband kunnen signaleren, maar op lange termijn betekent geleide economie toch steeds een verschuiving van de beslissingen (en dus van het economisch onderzoek) van het bedrijfsleven naar de Overheid. Trouwens het feit, dat het economisch onderzoek in het bedrijfsleven in het land van de „free enterprise” over het algemeen Europa aanzienlijk voor is en het feit, dat de gesignaleerde ontwikkeling reeds lang begon voor men nog aan geleide economie dacht, wijzen er wel op, dat er andere, fundamentele, factoren in het spel zijn.

Dat zijn er naar onze mening voornamelijk twee.

De eerste is de ontwikkeling van de economische en bedrijfseconomische wetenschap, hetzij door de wetenschappelijke instituten, hetzij van de praktijk uit. Wij denken bij dit laatste vooral aan de wijze, waarop de wetenschappelijke bedrijfsorganisatie zich in de Verenigde Staten, heeft ontwikkeld. De aldus verworven kennis en inzichten werken gaandeweg verder door in het gehele bedrijfsleven, zij het ook gewoonlijk met een flinke vertraging.

De tweede oorzaak is het steeds toenemende streven van de Westerse mens naar steeds groter welvaart in materiële zin. Men mag over het ethisch aspect van dit streven denken wat men wil, het feit is er en bepaalt het handelen van de overgrote meerderheid der economische subjecten en dus ook der bedrijven. Voor Europa komt daar nog de harde noodzaak bij de grote schade van de wereldoorlogen te herstellen.

Het toegenomen systematisch economisch onderzoek voor het bedrijfsleven zal op zijn beurt weer oorzaak van geheel nieuwe ontwikkelingen worden. We denken daarbij aan de mogelijke gevolgen voor het conjunctuurverloop, de arbeidsmarkten, de inkomensverdeling, om slechts enige mogelijkheden te noemen. De verdere behandeling daarvan gaat echter buiten het kader van dit artikel.

A. PARENT.

OPLEIDING VAN RESEARCH-WERKERS.

De twintig jaren, die verlopen zijn sedert de oprichting van het Nederlandsch Economisch Instituut zijn gekenmerkt door een grote ontwikkeling van de economische research in ons land in universitaire instellingen, regeringsbureaux, particuliere research-instellingen en het bedrijfsleven. In deze ontwikkeling heeft het N.E.I. pionierswerk verricht. En wel in tweeërlei opzicht. In de eerste tien jaren van zijn bestaan is het zowel opleidingsinstituut voor research-werkers als research-instituut geweest. Immers, bij zijn oprichting waren er in Nederland slechts enkele research-economisten. De ontplooiing van de werkzaamheden van het Instituut werd in de eerste tien jaren voortdurend geremd door het vertrek van medewerkers, die op het Instituut waren geschoold en elders een nieuw en

interessant arbeidsterrein vonden. Telkens moesten nieuwe medewerkers worden aangetrokken, die, nadat zij een volledige of gedeeltelijke training hadden ontvangen, verdwenen en hun kennis en ervaring in dienst stelden van de Regering en, het bedrijfsleven.

Hoewel dit gebrek aan stabiliteit voor de research-werkzaamheden van het Instituut een nadeel is geweest, heeft het in die jaren een functie verricht, welke voor de ontwikkeling van de economische research in ons land van een betekenis is geweest, welke m.i. verre uitgaat boven de waarneembare resultaten in de vorm van publicaties enz. Voor zoverre een vergelijking mogelijk is, volgt ons land in de wereld in relatieve zin, wellicht de Verenigde Staten, het land, dat — daarover bestaat geen twijfel — op dit gebied aan de spits staat. Voor een belangrijk deel is dit toe te schrijven aan het baanbrekende werk, dat in het Centraal Bureau voor de Statistiek onder leiding van Prof. Tinbergen is verricht.

Deze gunstige positie moet een aansporing zijn tot verdere ontplooiing. Voor zoverre wij op een afstand tot een beoordeling in staat zijn, zijn voor de naaste toekomst drie dingen noodzakelijk. In de eerste plaats is een verbreding van de economische research gewenst. Op allerlei gebied ligt voor research-werkers nog onontgonnen terrein¹⁾. Ten dele is dit toe te schrijven aan de onbekendheid van de mogelijkheden van economische research, speciaal ook voor het bedrijfsleven, ten dele aan een tekort aan geschoolde krachten.

Dit tekort enerzijds, de grote leemte welke in het onderzoekswerk nog bestaat anderzijds, moeten een aansporing zijn tot coördinatie en samenwerking op dit gebied. Een verdere uitbreiding van het economisch onderzoekswerk brengt het gevaar van het verrichten van dubbel werk met zich en dit behoort onder alle omstandigheden te worden voorkomen.

Het tekort aan geschoolde krachten brengt ons tevens tot ons onderwerp, de opleiding van research-werkers. De economische wetenschap omvat drie delen: de theoretische, de toegepaste en de beschrijvende economie. De scheiding tussen deze delen is niet een lijn, maar een gebied. Het wordt bepaald door het verschil in kwaliteiten, dat voor elk van deze gebieden nodig is. De theorie eist volgens Eucken rationeel denken, analyse en het werken met denkschema's; het onderzoek van de werkelijkheid — dit is het eigenlijke terrein van de toegepaste economie — eist vooral waarneming, intuïtie, synthese en wij mogen eraan toevoegen speurzin, een constructief talent en een zekere kunst.

Deze kwaliteiten brengen in het merendeel van de gevallen een scheiding teweeg in de economische wetenschap. Vindt men een combinatie van al of een deel van deze eigenschappen in één persoon, dan kan daardoor de wetenschap in bijzondere mate worden vooruitgebracht. Is de veel grotere betekenis, die bijv. Keynes vergeleken met Von Menger en Von Wieser voor de economische wetenschap heeft gehad, niet gelegen in de genoemde combinatie van eigenschappen? De studeerkamer-geleerde, die nooit in aanraking is gekomen met de praktijk, kan op het eigenlijke gebied van de toegepaste economie niet werkzaam zijn, ten hoogste in het randgebied.

Hetzelfde geldt tot op zekere hoogte voor het gebruik van statistisch materiaal. Een goed begrip van de kwalitatieve achtergrond van het kwantitatieve materiaal is een vereiste om dit materiaal verstandig te gebruiken en te interpreteren. Aan de andere kant moet de research-werker, wil hij zijn taak naar behoren vervullen, een grondige kennis van de theorie bezitten. De feiten zelf leren niets; zij krijgen eerst door de hantering van de denkinstrumenten relief. Hier ligt de grote betekenis van het economisch onderzoekswerk. Research is, eenvoudig omschre-

¹⁾ Daarbij denk ik aan de zo gewenste samenwerking met andere sociale wetenschappen, waarop ik reeds vroeger de aandacht heb gevestigd.

ven, een methode om problemen te bestuderen, wier oplossing geheel of gedeeltelijk wordt ontleend aan feiten. Het verzamelen van feiten is voor de oplossing van economische vraagstukken een vereiste, maar het is nog geen research. Eerst het interpreteren van deze feiten met behulp van een theoretisch apparaat is toegepaste wetenschap.

De onderzoeker draagt door de toepassing van zijn theoretisch apparaat tot verificatie van de theorie bij. Ja, kan er zelfs toe medewerken, dat het theoretisch instrument wordt vervormd of aangevuld omdat de bestaande theorie niet past op de werkelijkheid. De betekenis van Keynes op monetair gebied komt in dit verband onwillekeurig in de gedachten.

Naast de verificatie, is de diagnose een belangrijk terrein van de toegepaste economie. Dit onderdeel is essentieel voor degenen, die een bepaalde politiek (economische politiek, bedrijfspolitiek enz.) willen voeren. Want iedere juiste diagnose bevat de kern van een prognose. Het is echter waarschijnlijk het moeilijkste deel van de toegepaste wetenschap. Het succes van onderzoekingswerk op dit gebied is niet alleen afhankelijk van de intelligente selectie en het geschoolde gebruik van verschillende methoden, maar ook van een grondige kennis van de feiten en niet te vergeten van intuïtie.

Tenslotte behoort tot het terrein der toegepaste economie de beoordeling van vroegere verschijnselen en maatregelen. Dit onderdeel is van belang voor het leren van de fouten, die, met een economische politiek of een bedrijfspolitiek zijn gemaakt. Deze taak eist weer andere methoden en kwaliteiten van de onderzoeker dan de verificatie en de diagnose. De onderzoeker staat achter de feiten en gebeurtenissen en beschikt over meer gegevens dan degene die het heden wil verklaren. Deze taak is nauw verwant met het economisch-historisch onderzoek.

Bovengenoemde opmerkingen, welke het steeds weer in de economische wetenschap terugkerende probleem van theorie en feiten raken, zouden verder kunnen worden uitgewerkt. Zij tonen echter voldoende aan, dat het onderzoeksterrein zeer uitgebreid is en verder, dat de opleiding van research-werkers niet alleen belangrijk, maar ook van speciale aard is.

De training voor het onderzoekingswerk op de hoger onderwijsinstellingen is of onvoldoende of ontbreekt geheel. Dit is toe te schrijven aan het onvoldoende inzicht in de grote betekenis van goede research-werkers voor het economisch leven van ons land. In dit verband moge met grote waardering worden herinnerd aan het pionierswerk, dat de Nederlandsche Economische Hoogeschool op dit gebied heeft verricht, eerst door de instelling van een studentenpracticum (tijdens de cursus 1934-'35), dat onder toezicht staat van medewerkers van het Nederlandsch Economisch Instituut en later (1939) door de instelling van een lectoraat in de methode van het onderzoekingswerk. Ondanks de vooruitgang, die vergeleken met twintig jaar geleden is gemaakt — wij denken met name aan het werk van Tinbergen — staat de opleiding van research-werker nog in het begin.

De kwestie van recruterende en selectie van studenten die onderzoekingswerk als levenstaak ambiëren is belangrijk. Onderzoekingswerk als zodanig behoort een onderdeel van het economisch onderwijs te vormen. De opleiding tot een geschoold werker duurt echter vrij lang. Daardoor moeten de beschikbare krachten niet worden verspild door een opleiding in een richting, welke op teleurstelling uitloopt. De opleiding tot research-werker eist meer tijd van de docent dan de algemene opleiding tot econoom. Weinig docenten, indien zij daartoe de bekwaamheid bezitten, zijn onder de huidige omstandigheden in staat de studenten een grondige training in het onderzoekingswerk te geven. Dit is slechts mogelijk door deelneming in goed opgezette projecten, welke worden geleid door docenten, die voldoende faciliteiten te hunner beschikking hebben. Bovendien

is dit soort van opleiding heel wat tijdrovender en daardoor duurder dan het luisteren naar voordrachten. Een dergelijke opleiding is al jaren lang in de vorm van laboratoria ingeburgerd in de natuurwetenschappen; zij ontbreekt echter in de sociale wetenschappen. Ligt hierin soms een van de oorzaken van de veel geuite klacht, dat de vooruitgang van de sociale wetenschappen bij die van de natuurwetenschappen ten achter is gebleven? Vergelijkt men de kosten van het hoger onderwijs in de sociale wetenschappen met die in de natuurwetenschappen, niet alleen in Nederland maar ook in de Verenigde Staten, dan springt de achteruitstelling van de sociale wetenschappen duidelijk in het oog.

De vraag rijst derhalve, hoe de opleiding tot research-werkers dient te worden georganiseerd. Dit is een vraag, die zonder kennis van de allerjongste ontwikkeling van de hoger onderwijsinstellingen in Nederland niet te beantwoorden is. In het algemeen kan men het als volgt stellen. De ontwikkeling op dit gebied moet niet afhangen van het toevallige aanbod van een aantal econoomen, die in economisch onderzoekingswerk uitblinken, ondanks het ontbreken van een opleiding in de hoger onderwijsinstellingen. Volledigheidshalve moet er op worden gewezen, dat sommige docenten door de aard van hun onderwijs op dit gebied eveneens een waardevolle bijdrage leveren. Deze bijdrage beperkt zich meestal tot een bepaald onderdeel en ligt niet in het leerrooster vast. Daarom moet het onderwijs in dit vak worden georganiseerd. Onderricht moet worden gegeven in de beginselen en methoden van het onderzoekingswerk, hetgeen meer inhoudt dan alleen kennis van statistische methoden. Daarnaast moeten de studenten ervaring opdoen in de toepassing van deze beginselen en methoden.

Het economisch onderzoekingswerk kent perioden van vooruitgang en stilstand. Verbetering van begrippen en van de analytische instrumenten, evenals nieuwe en betere statistische methoden verbreden en verdiepen het economisch onderzoekingswerk. Door deze vooruitgang moeten vaak vroegere studies of meningen worden herzien, hetgeen ons echter niet behoort te weerhouden dit werk te verrichten. Een onvoldoende analyse is vaak beter dan geen analyse. Dit aspect van het onderzoekingswerk moet ook in het onderwijs volledig tot zijn recht komen teneinde de overschatting van de resultaten van research-studies te voorkomen.

Bij het onderwijs in research-methoden en -techniek moet duidelijk naar voren komen, dat research een zekere mate van originaliteit vereist. Ware research is pionierswerk, het uitdenken van nieuwe wegen en methoden. Goede research-studies behoren in het onderwijs als illustratiemateriaal te worden gebruikt. Het is daarom van belang dergelijk materiaal voor onderwijsdoeleinden te verzamelen. Veel waardevol studiemateriaal van niet vertrouwelijke aard verdwijnt helaas in archieven.

De onderzoekingsinstellingen kunnen in de opleiding tot research-werkers slechts een bescheiden rol vervullen, tenzij zij tegelijkertijd als onderwijsinstellingen fungeren. Dan zijn zij echter een verlengstuk van een hoger onderwijsinstelling. De betekenis van deze instituten ligt vooral in de nauwe aanraking met de wetenschap. Daardoor blijven deze instellingen van de vooruitgang van de wetenschap op de hoogte. Dit is, en voor de research en voor de wetenschap van eminente betekenis. Immers, de econoomen in de praktijk kunnen door hun dagelijks werk de vooruitgang van de economische wetenschap niet meer bijhouden. Zij werken meestal nog met oude denkinstrumenten als zich reeds nieuwe hebben gevormd.

Economisch onderzoekingswerk van eenvoudige aard zou uit een bepaald oogpunt voor alle doctoraal studenten gewenst zijn. Een deel van de studenten wordt zich tijdens de studie niet voldoende bewust van de gecompliceerdheid van het economisch leven. Het bezit van een gevarieerd-

heid van analytische instrumenten, hoe belangrijk dit ook is, geeft hen weinig zolang zij niet in staat zijn dit instrumentarium te gebruiken. De toepassing van de verkregen kennis opent vaak voor de student een geheel nieuw terrein van gedachten, discussie en onderzoek. Het verdiept zijn inzicht en behoedt hem bovendien voor een mogelijke overschatting van zijn kunnen. Tenslotte is de kennis van eenvoudige methoden van onderzoekingswerk van groot belang voor allerlei werkzaamheden, waarvoor velen later in de praktijk komen te staan.

De economische wetenschap wordt niet beoefend om intellectuele training te verwerven. Zij moet iets bruikbaar leveren voor het algemeen belang. Overheid en bedrijfsleven. In de laatste twintig jaar zijn in Nederland theorie en praktijk meer naar elkaar gegroeid, maar er is van beide kanten nog veel te doen. Daartoe kan de systematische en grondige opleiding van research-werkers in hoge mate bijdragen. Wij zijn er van overtuigd, dat research-economisten, waaronder zich ook een (verdere) specialisatie zal voltrekken, hun bruikbaarheid in Nederland hebben bewezen en dat de behoefte aan deze economen hoe langer hoe meer door de praktijk zal worden gevoeld. Dit is een reden te meer om een opleiding in het onderzoekingswerk zo snel mogelijk in te voeren of waar zij reeds bestaat, uit te breiden en aan te passen aan de zich telkens wijzigende verhoudingen in het economisch leven, welke ook op het gebied van het onderwijs het inslaan van nieuwe wegen eisen.

v. d. V.

HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT IN 1949.

Sinds 1929 hebben zich de werkzaamheden van het Nederlandsch Economisch Instituut aanzienlijk uitgebreid. Terwijl in genoemd jaar het hoofdgewicht nog wel viel op het doen verschijnen van de „Economisch-Statistische Berichten” is toch de tweede vleugel, die van het wetenschappelijk onderzoek, op een dusdanige wijze uitgegroeid, dat de twee elkaar thans in belangrijkheid evenaren.

De afdeling van het wetenschappelijk onderzoek bestond ook reeds in 1929. Sedert heeft zich echter het arbeidsterrein van deze afdeling sterk uitgebreid. Dit hangt enerzijds samen met de stijgende mogelijkheden tot en belangstelling voor statistisch-economisch onderzoekingswerk en is aan de andere kant een gevolg van de uitwendige omstandigheden, waaronder het Instituut heeft geleefd.

Ten behoeve van het onderzoekingswerk werd reeds voor de oorlog financiële steun gevraagd en verkregen van de zijde van de Rockefeller Foundation. Deze steun is in het algemeen bedoeld als een aflopende steun, die een wetenschappelijke instelling door de eerste moeilijke jaren heen kan helpen en reeds uit die overweging werd dus door de directie van het Nederlandsch Economisch Instituut op mogelijkheden gezonden het Instituut ook ten aanzien van het onderzoekingswerk een eigen financiële basis te verschaffen. Dit streven werd nog versterkt door de oorlogsomstandigheden, waardoor uiteraard het contact met de Rockefeller Foundation moest worden verbroken. De gedachte is toen opgekomen, betaalde opdrachten van derden te aanvaarden tot het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Daardoor kon enerzijds de gewenste financiële onafhankelijkheid wellicht worden bereikt; aan de andere kant werd als een belangrijk voordeel van dergelijke opdrachten beschouwd de mogelijkheid tot toetsing van de nuttigheid der ondernomen werkzaamheden voor de praktijk. Het is toch immers geenszins denkbeeldig, dat wetenschappelijk onderzoek, dat in onvoldoende contact verkeert met de werkelijkheid, zich

in een irrealistische richting gaat ontwikkelen, tot schade zowel van de wetenschap zelve als ook van hem, die zijn arbeid daaraan geeft.

Deze opzet mag achteraf bezien als geslaagd worden beschouwd. Het is mogelijk gebleken een groot aantal opdrachten te verkrijgen zowel uit het bedrijfsleven als van de zijde van openbare lichamen, verenigingen en dergelijke en de omvang van de werkzaamheden, die hierdoor wordt verricht, is thans een veelvoud van het werkvolume, dat in 1929 aan wetenschappelijk onderzoek kon worden gewijd. Weliswaar heeft zich de Rockefeller Foundation bereid verklaard om ook na de oorlog haar financiële steun te verlenen, doch deze neemt thans een betrekkelijk geringe plaats in in het geheel der beschikbare middelen. Terloops moge worden opgemerkt, dat deze middelen naar eigen inzicht kunnen worden aangewend en geen invloed hebben op de aard en de verdeling van de te verrichten onderzoekingen.

De aard van de werkzaamheden lag zowel op het statistische terrein als op het bedrijfseconomische. Veel marktanalytische onderzoekingen werden verricht, zowel voor nationaal of lokaal begrensde markten als voor markten met een wereldkarakter. Van verschillende gemeenten werden de ontwikkelingsmogelijkheden bestudeerd, waarbij werd getracht de economische ontwikkeling voor de komende decennia te schetsen.

In het algemeen gesproken worden de onderzoekingen, wanneer zij een zeer speciaal terrein betreffen, van bijzondere betekenis voor de opdrachtgever, niet gepubliceerd. Gaat het daarentegen om onderzoekingen van een min of meer algemeen karakter, dan wordt bij onderling goedvinden veelal wel tot publicatie overgegaan. In de naaste toekomst zullen daarvan enkele voorbeelden worden verwerkelijkt.

Het spreekt wel van zelf, dat door deze wijziging in de werkzaamheden ook de bezetting van het Instituut belangrijke vergroting moest ondergaan. Het Instituut telt thans 33 medewerkers en medewerksters, waaraan 10 doctorandi en 9 doctoraal-studenten.

Opdat degelijk onderzoekingswerk kan worden verricht moet een Instituut beschikken over een vaste kern van oudere medewerkers, bij wie zich langzamerhand een hoeveelheid ervaring omtrent dit werk verzamelt, die een onmisbare basis vormt. Deze vaste kern kan echter alleen aan het Instituut worden verbonden, indien men de betrouwbare een bestaansmogelijkheid biedt, die niet al te zeer afsteekt bij de bestaansmogelijkheden bij Overheid of bedrijfsleven. Dienovereenkomstig zijn de salarissen omhoog gebracht en beschikt het Instituut thans over een groep van afgestudeerden, die op dit terrein tot specialisten zijn geworden en die bereid zijn hun beste krachten in dienst van het onderzoekingswerk te stellen. Dat het Instituut op dit terrein een internationaal gewaardeerde instelling is geworden, blijkt wel uit de internationale contacten, die thans bestaan. Aan de andere kant is het ook mogen gelukken om verschillende der senior-medewerkers enige tijd in het buitenland ervaring te doen verzamelen met hulp van een Rockefeller-stipendium.

De organisatie van het onderzoekingswerk is op een strikt zakelijke basis gebracht; een behoorlijke verantwoording van de gewerkte uren en de verdeling daarvan over de verschillende opdrachten vormt de basis voor de kostprijzenberekening.

Niettemin wordt niet uit het oog verloren, dat het oorspronkelijke doel van het Nederlandsch Economisch Instituut ook de zuiver wetenschappelijke research omvat. Deze laatste kan thans enerzijds profiteren van de reële kennis van zaken opgedaan door het werk voor de opdrachten en anderzijds van de grotere financiële stabiliteit, daarmede verkregen. Dit heeft het mogelijk gemaakt om in de laatste jaren een geregelde stroom van zuiver wetenschappelijk onderzoek op economisch-statistisch terrein te onderhouden, waarvan de resultaten ten dele

zijn gepubliceerd in het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht“ of elders. Als voorbeelden mogen worden genoemd de onderzoekingen betreffende de Nederlandse automarkt, betreffende de scheepvaart en de scheepsbouw van Engeland en Nederland in de laatste eeuw, betreffende de prijzen van landbouwproducten en industrie-producten in de Verenigde Staten, enz. Met dit onderzoekingswerk kan, mede dank zij de ondersteuning van de Rockefeller Foundation, krachtig onderzocht worden, zodat thans belangrijke nieuwe onderzoekingen zijn aangevangen.

Naast de hierboven geschetste eigen werkzaamheden van het Nederlandsch Economisch Instituut biedt het Instituut nog altijd aan anderen de gelegenheid tot het publiceren van statistisch-economisch onderzoekingswerk. Reeds van ouds zijn de „Economisch-Statistische Berichten“ bedoeld als de vrije tribune voor ieder, die — in behoorlijke vorm — iets meent te zeggen te hebben of het een of ander aspect van het Nederlands of internationaal economisch leven of de Nederlandse of internationale economische politiek wil belichten. Daarnaast biedt de reeks der monografieën van het Nederlandsch Economisch Instituut de gelegenheid tot publicatie van omvangrijke en diepergaande studies. Veelal zijn in deze reeks proefschriften verschenen, die aan de gestelde eis voldeden. Een paar recente voorbeelden zijn het belangwekkende onderzoek van Dr J. H. van Stuyvenberg over de kersenteelt in Nederland en het belangrijke onderzoek van Prof. Dr H. J. Witteveen over de invloed van het loonpeil op de werkgelegenheid.

Overziet men deze uiteenlopende vormen van werkzaamheden van het Nederlandsch Economisch Instituut, dan behoeft het niet te verbazen, dat het Instituut thans een der belangrijke centra van practisch wetenschappelijk economisch onderzoek kan worden genoemd.

J. TINBERGEN.

AANTEKENINGEN.

HET NEGENTIENDE JAARVERSLAG VAN DE BANK VOOR INTERNATIONALE BETALINGEN.

Het negentiende jaarverslag van de Bank voor Internationale Betalingen — kortweg B.I.B. genoemd —, dat de periode van 1 April 1948 tot 31 Maart 1949 bestrijkt, geeft een uitvoerig overzicht van de werkzaamheden van deze Bank in de verslagperiode, alsmede van de na-orlogse economische ontwikkeling van de Europese landen en de Verenigde Staten. Een en ander wordt aan de hand van talrijke tabellen en grafieken geïllustreerd. In het onderstaande zal de inhoud van dit verslag, voor zover deze betrekking heeft op de werkzaamheden van de Bank en de na-orlogse prijsontwikkeling, beknópt worden weergegeven.

De recente werkzaamheden van de B.I.B.

Het financiële jaar 1948/49 vertoonde, evenals 1947, een uitbreiding van de activiteit van de B.I.B. De credietfaciliteiten aan centrale banken konden aanmerkelijk worden verruimd, vnl. als gevolg van de toeneming der, voor de werkzaamheden van de Bank noodzakelijke, deposito's. Een overzicht van de stand der deposito's, gesplitst naar goud- en valutadeposito's wordt gegeven in onderstaand staatje.

Goud- en valutadeposito's bij de B.I.B.¹⁾

Ultimo Maart	Zicht		Korte termijn		Totaal	
	goud	valuta	goud	valuta	goud	valuta
1947	17,8	6,0	0,3	3,6	18,1	9,6
1948	17,5	33,0	0,2	24,4	17,7	57,4
1949	21,4	71,7	0,2	148,5	21,6	220,2

¹⁾ In mln Zwitserse goudfrancs.

De goudtransacties vertoonden slechts een geringe uitbreiding, doordat de centrale banken der E.R.P.-hulp ontvangende landen gebruikmaking van hun goudreserves konden beperken, terwijl voorts de transacties vaak in dezelfde richting plaatsvonden, waardoor de mogelijkheden tot „offsetting“ gering waren.

Naast haar functie als credietbemiddelingsinstituut voor de centrale banken, verleende de Bank in de verslagperiode haar medewerking aan internationale organisaties met een publiek en liefdadig karakter. Zij trad op als agent voor de Raad van de O.E.E.C. De werkzaamheden in deze waren van louter technische aard en werden kosteloos verricht. Op basis van door de centrale banken verstrekte statistische gegevens, geeft de B.I.B. instructies omtrent de bedragen, welke de debieturlanden aan trekingsrechten ter beschikking worden gesteld, terwijl zij te zelfder tijd de O.E.E.C. verzoekt te zorgen voor voldoende dollars voor die landen, die de trekkingsrechten verlenen. De bemoeiingen van de B.I.B. op dit terrein namen een aanvang in October 1948 en gedurende de volgende zes maanden beliepen de omzetten uit dien hoofde meer dan \$ 500 mln.

De na-orlogse prijsontwikkeling.

Zeer uitvoerig gaat het verslag in op de na-orlogse prijsontwikkeling. Daarbij wordt een interessante vergelijking gemaakt tussen de eerste vier jaren na de eerste en de tweede wereldoorlog. De eerste wereldoorlog gaf een aanzienlijke prijsstijging te zien, die zich tot het midden van 1920 voortzette, om daarna om te slaan in een tot de herfst van 1922 aanhoudende depressie. In onderstaande tabel komt dit duidelijk tot uitdrukking.

Daling der groothandelsprijzen gedurende 1920-1922 in enkele landen.

Landen	Jaargemiddelde 1913 = 100		Procentuele verandering 1922 t.o.v. 1920
	1920	1922	
Denemarken	341	179	— 47
Frankrijk	509	327	— 36
Groot-Brittannië	307	159	— 48
Nederland	292	160	— 45
Noorwegen	382	233	— 39
Verenigde Staten	221	139	— 37
Zweden	359	173	— 52
Zwitserland	285	168	— 41

De prijsstijging in de tweede wereldoorlog beliep ongeveer 30 à 50 pCt, terwijl de grootste stijging zich eerst na 1945 voordeed en wel in dezelfde mate als in de jaren na de eerste wereldoorlog: De voornaamste oorzaak van deze laat-optredende stijging is gelegen in de grote vraag, die in de oorlog niet tot uiting kon komen en zich na de oorlog als „inhaalvraag“ manifesteerde. Van een depressie, zoals in 1920/22 was geen sprake en de prijsstijging zette zich voort tot eind 1948. De oorzaak voor deze verschillen in prijsontwikkeling is vnl. hierin gelegen, dat er in de tweede wereldoorlog een zeer uitgebreid systeem van loon- en prijscontrole bestond, dat, tezamen met een streng doorgevoerde rantsoenering verhinderde, dat nieuwe geldinjecties en de steeds nijpender wordende voedseltekorten tot uiting kwamen in een grote prijsstijging. De kosten van levensonderhoud werden laag gehouden door het verlenen van subsidies op levensmiddelen. Voorts beschikte men over een goed werkend geld- en credietstelsel, waardoor men de prijzen, in tegenstelling met de eerste wereldoorlog, toen de prijzen in verhouding tot de geldhoeveelheid te hoog waren en derhalve vroeg of laat moesten dalen, in verhouding tot de geldhoeveelheid laag kon houden. Daar de geldhoeveelheid meestal te groot was om de prijzen d.m.v. vergrote productie te doen aanpassen moesten de Regeringen andere wegen zoeken om dit probleem op te lossen. In de eerste plaats konden zij de geldhoeveelheid door middel van

blokkering of zelfs vernietiging van geld verminderen. In de tweede plaats konden zij het zoeken naar een nieuw evenwicht aan het economisch leven zelf overlaten, hetgeen leidde tot een hoger prijsniveau. Dit laatste was het geval in de Verenigde Staten, met het gevolg, dat de groothandelsprijzen gedurende de laatste 3½ jaar na de oorlog meer stegen dan in de oorlogsperiode zelf.

In de loop van 1948 kwam de na-oorlogse prijsstijging in bijna alle landen tot stilstand, terwijl in enkele landen zelfs van een — zij het geringe — daling van het prijsniveau sprake was. Alleen in Frankrijk was de prijsstijging in 1948 aanvankelijk even sterk als in de drie voorgaande jaren; tussen October 1948 en Maart 1949 echter daalden de groothandelsprijzen in dat land met ca 1 pCt.

Tot deze daling hebben de gunstige oogst in 1948, de in vrijwel alle landen gestegen industriële productie en de in het kader van het Marshall-plan ontvangen goederen en diensten bijgedragen. Voorts hebben maatregelen in de monetaire sfeer, die ten doel hadden vergroting van de koopkracht te voorkómen, zoals budgetpolitiek, creditrestrictie en accumulatie der „counterpart fund"-saldi, resultaten geboekt. Van veel meer belang echter was de prijsdaling op de Amerikaanse markt, hetgeen momenteel prijsdaling op de wereldmarkt betekent. Immers, de Verenigde Staten nemen ruim 40 pCt van de industriële wereldproductie voor hun rekening en zijn daardoor grote afnemers van grondstoffen en andere belangrijke producten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de prijsveranderingen gedurende de na-oorlogse jaren in een aantal Europese landen.

Prijsbeweging in een aantal Europese landen.
(Procentuele prijsstijging (+) en -daling (—))

Landen	1945	1946	1947	1948	Dec. 1948 (vooroerlogse periode = 100)
België					
groothandelsprijzen	—	—	+ 12	+ 5	384
kosten van levens- onderhoud	—	—	+ 9	+ 9	383
Denemarken					
groothandelsprijzen	— 7	+ 9	+ 9	+ 9	239
kosten van levens- onderhoud	0	+ 1	+ 3	+ 3	169
Finland					
groothandelsprijzen	+ 93	+ 19	+ 39	+ 9	960
kosten van levens- onderhoud	+ 99	+ 16	+ 54	+ 11	805
Frankrijk					
groothandelsprijzen	+ 71	+ 80	+ 44	+ 62	1.917
kosten van levens- onderhoud	+ 62	+ 74	+ 57	+ 42	1.802
Griekenland					
kosten van levens- onderhoud	+ 1.781 ¹⁾	+ 96	+ 49	+ 23	27.075
Hongarije					
groothandelsprijzen	—	—	+ 18 ²⁾	— 3	642
kosten van levens- onderhoud	—	—	+ 19	— 9	455
Ierland					
groothandelsprijzen	0	+ 2	+ 11	+ 3	229
kosten van levens- onderhoud	+ 1	— 2	+ 5	+ 2	184
Nederland					
groothandelsprijzen	+ 31	+ 2 ³⁾	+ 5	+ 4	267
kosten van levens- onderhoud	+ 15 ⁴⁾	+ 11	+ 3	+ 6	214
Noorwegen					
groothandelsprijzen	— 6	+ 4	+ 3	+ 2	186
kosten van levens- onderhoud	+ 2	+ 3	— 2	0	157
Polen					
kosten van levens- onderhoud	— 18 ⁴⁾	+ 46	— 2	— 2	13.000
Zweden					
groothandelsprijzen	— 3	+ 1	+ 7	+ 6	199
kosten van levens- onderhoud	0	+ 2	+ 7	0	156
Zwitserland					
groothandelsprijzen	— 3	+ 2	+ 6	— 0,5	219
kosten van levens- onderhoud	— 0,5	+ 2	+ 5	+ 0,6	164

¹⁾ Vergeleken met November 1944.

²⁾ Vergeleken met Januari 1946.

³⁾ Vergeleken met Juli 1944.

⁴⁾ Vergeleken met Maart 1945.

Duidelijk blijkt uit deze tabel, dat in vele landen eerst na 1945 belangrijke prijsstijgingen plaatsvonden, dat, zoals het verslag zegt, in 1948 een nieuwe phase in de geschiedenis van het wereldprijsniveau werd ingeleid.

DE ZUIDAFRIKAANSE GOUDMIJNEN.

In een rede, uitgesproken op de 59ste jaarvergadering van de „Transvaalse Kamer van Mijnwese", heeft de president, C. S. Mc Lean, uitvoerige gegevens verstrekt omtrent de voor de Zuidafrikaanse economie zo belangrijke goudmijnen. Aan deze rede, die in extenso is gepubliceerd in „Die Burger" van 28 Juni jl., is het volgende ontleend.

Productie.

De productie van de Witwatersrandse goudmijnen vertoonde in het afgelopen jaar een geringe stijging t.o.v. 1947. Hieruit mag evenwel, aldus Mc Lean, niet worden geconcludeerd, dat aan de periode van productiedaling een einde is gekomen. Immers, de productie in 1947 werd in sterke mate nadelig beïnvloed door stakingen als gevolg van een geschil in de mijnwerkersvakbond. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, was de productie in het afgelopen jaar nog ongeveer 1,5 mln ton minder dan in 1946, ofschoon ook in dat jaar de bedrijvigheid gedurende enkele dagen door stakingen werd belemmerd.

Goudproductie en bedrijfsresultaten der Witwatersrandse goudmijnen.

	1946	1947	1948
Gemalen erts in tonnen	56.927.500	53.712.300	55.285.700
Goudopbrengst in onzen fijn	11.462.280	10.700.609	11.090.028
Bedrijfsinkomsten in £ ..	99.249.814	92.740.023	96.174.355
Bedrijfskosten in £ ..	72.920.881	71.309.136	72.383.938
Totale winst in £ ..	26.328.933	21.430.887	23.790.417

Een vergelijking met het topjaar, 1941 valt voor het afgelopen jaar wel zeer ongunstig uit. In dat jaar werd nl. ca 12 mln ton erts meer gemalen dan in 1948, terwijl de goudopbrengst ruim 2.780.000 ons fijn meer bedroeg. Gedurende hetzelfde tijdvak zijn de bedrijfsinkomsten met meer dan £ 20,8 mln en de totale winst met niet minder dan £ 22 mln gedaald.

De oorzaken voor deze geringere productie en bedrijfsresultaten zijn tweeelei, nl.:

1. het grote gebrek aan arbeidskrachten;
2. de voortdurende stijging der bedrijfskosten:

Ad 1. Het aantal Zuid-Afrikaners, dat in de goudmijnen werkzaam is, neemt gestadig af en hierdoor zijn de mijnen, die reeds gedurende vele jaren niet meer van buitenlandse arbeidskrachten afhankelijk waren, genoodzaakt opnieuw werkkrachten in het buitenland aan te werven. In Engeland en Ierland is men met matig resultaat — met een dergelijke aanweringcampagne begonnen, die momenteel tot op het vasteland van Europa wordt uitgebreid. De aangeworven arbeidskrachten worden op de staatsmijnscholen voor het vak opgeleid.

Ook het aantal natuurlijke arbeidskrachten vertoonde een daling. Hoewel de gunstige arbeidsvoorwaarden nieuwe arbeiders uit deze categorie aantrokken, was er onder de ervaren krachten een neiging waar te nemen om een nieuwe werkkring te zoeken. Veel wordt voor de oplossing van dit probleem verwacht van de nieuwe loonregeling, volgens welke verhogingen worden toegekend naar diensttijd. Wellicht zullen hierdoor de naturellen worden aangemoedigd om langer in dienst van de mijnen te blijven, hetgeen hun ervaring ten goede zou komen. Waarschijnlijk is de verbetering in de positie der mijnen in deze sedert het einde van het afgelopen jaar voor een groot deel aan de nieuwe loonregeling en de overige sociale verbeteringen toe te schrijven.

Ad 2. De bedrijfskosten zijn gedurende de periode 1941-1948 gestegen van 21/2 d. tot 26/2 d. per ton gemalen erts. Deze stijging is voor de mijnen te meer nadelig, omdat de prijs van hun eindproduct, het goud, gedurende de laatste tien jaren weinig is veranderd. Door deze kostenstijging worden zowel de hoeveelheden erts, die met voordeel kunnen worden bewerkt, als de stichting en exploitatie van nieuwe mijnen aanzienlijk beperkt.

De tegenwoordige moeilijkheden, waarmee het goudmijnbedrijf heeft te kampen, zijn voor een groot deel te wijten aan de onoordeelkundige uitbreiding van de werkzaamheden in het land. De Staat, de provinciale en plaatselijke overheden hebben alle, om de algemene economische toestand te verbeteren, dure uitbreidingsplannen ter hand genomen, ogenschijnlijk, aldus Mc Lean, ongeacht de opbrengsten daarvan. De uitbreiding van secundaire werkzaamheden heeft de kostenstructuur nadelig beïnvloed. De laatste belemmert op haar beurt de productie en de uitbreiding van de goudmijnen, die niet alleen voor zichzelf, maar ook voor het land als geheel, in valutabehoefte voorziet. Immers, het goud is nog steeds de steunpilaar van de Zuidafrikaanse economie en zal dit volgens McLean nog gedurende vele jaren moeten blijven. „Daar is diegene wat beweert dat dit iets nadeligs is vir hierdie land, maar so'n bewering het geen opbouwende betekenis nie. Die teoretikus het natuurlik altijd 'n algemene geneesmiddel vir alle moeilikhede en jare lank was die voorstel in Suid-Afrika reeds, dat nijverheidsuitbreiding aangevoelig moet word. Die land is tans in staat die uitwerking van hierdie teorie te ondersoek". Tot nu toe waren de boeren in staat, door de hoge na-oorlogse voedselprijzen, in belangrijke mate de deviezenbehoefte voor de invoer van grondstoffen, machinerieën en andere, voor de industriële ontwikkeling van Zuid-Afrika, belangrijke artikelen te bevredigen. Wanneer evenwel de reeds begonnen prijsdaling der voedingsmiddelen doorzet, zullen de buitenlandse valuta's, die thans door de uitvoer van landbouwproducten beschikbaar komen, ook verminderen. Het zal dan noodzakelijk zijn de goudproductie en de andere 'valuta-verdienende' werkzaamheden uit te breiden. Verbetering der bedrijfstoestanden is hiervoor echter een voorwaarde.

De goudprijs.

Wat de goudprijs betreft merkt Mc Lean op, dat het zijn vaste overtuiging is, dat de onevenwichtigheid tussen goud en betalingsmiddelen, die van maand tot maand groter wordt, binnenkort uit de weg zal worden geruimd. De grote verkopen van goud tegen hoge prijs op de vrije markt zijn, volgens zijn mening, hiervoor een aanduiding. Aan deze vrije verkopen heeft Zuid-Afrika het afgelopen jaar geen deel genomen; de verkopen betroffen alleen goud voor monetaire doeleinden. Enkele maanden geleden echter heeft de Regering bij wijze van proef 100.000 ons fijn goud aan de firma Mocatta en Goldsmid verkocht. De hierop behaalde winst ad £ 82.057 zal worden gestort in het Silicosefonds en komt derhalve ten bate van de mijnen. Later heeft een delegatie van het I.M.F. onder leiding van Camille Gutt met de Zuidafrikaanse „Tesourie" besprekingen gevoerd in verband met de verkoop van voor niet-monetaire doeleinden bestemd goud. De Staat heeft in dit verband een voorstel aangenomen om de verkoop van goud, teneinde het I.M.F. te helpen met het handhaven van monetaire stabiliteit, aan zekere beperkingen te onderwerpen. Reeds zijn na besprekingen tussen de vertegenwoordigers der goudproducenten en de Minister en zijn ambtenaren een drietal transacties, die over het algemeen ten doel hebben de bedrijfsinkomsten van de mijnen aan te vullen, geregeld. Iedere goudverkoop staat onder toezicht van de „Tesourie", die de voorwaarden stelt, waaraan voor het verkrijgen van een verkooplicentie moet worden voldaan.

De toekomst.

Hoewel nog vele moeilijkheden moeten worden overwonnen, alvorens het peil van 1941 weer is bereikt, schijnt het, dat de ergste moeilijkheden voorbij zijn. Binnen de grenzen, die door stijgende kosten en tekort aan arbeidskrachten worden gesteld, zullen de Witwatersrandse goudmijnen een belangrijke plaats blijven innemen in de economie van het land. Voor de verdere ontwikkeling is van belang, dat de Electriciteitscommissie vorig jaar de onderneming „Victoria Falls and Transvaal Power Company Ltd", die gedurende 42 jaar de mijnen van electriciteit en luchtdruk heeft voorzien, heeft overgenomen, hetgeen uiteraard een vermindering van de kosten voor deze diensten betekent. Voorts zijn de belastingen in zoverre gewijzigd, dat de reeds bestaande bedrijven in staat zijn gesteld een groter gedeelte van hun kapitaaluitgaven af te schrijven, nl. 27½ in plaats van 22½ pCt.

Tenslotte hebben boringen in de Oranje Vrijstaat aangetoond, dat aldaar nog grote exploitatiemogelijkheden aanwezig zijn, zodat zowel deze goudmijnen en te exploiteren velden, als die van Witwatersrand in de toekomst belangrijk zullen kunnen bijdragen tot bevordering van de stabiliteit in de vooruitgang van Zuid-Afrika.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE DOLLARCONFERENTIE VAN HET BRITSE GEMENEBEST.

Op Woensdag, 13 Juli, werd de Conferentie der Ministers van Financiën van het Britse Gemenebest geopend. Deze Conferentie, die ten doel heeft een oplossing te zoeken voor het dollarprobleem van het sterlinggebied, wordt eveneens bijgewoond door de Minister van Financiën van Canada — één der belangrijkste dollarlanden — en die van de Unie van Zuid-Afrika. Zowel directe problemen als problemen op lange termijn worden besproken, terwijl in een later stadium pogingen zullen worden ondernomen om een gecoördineerd plan uit te werken.

De ernst van de situatie blijkt duidelijk uit onderstaande tabel, die een overzicht geeft van de goud- en dollarverliezen van het sterlinggebied gedurende het eerste halfjaar van 1949.

Goud- en dollardeficit van het sterlinggebied gedurende het eerste halfjaar 1949.

	(in £ mln)		
	1	2	3
	Jan.-Juni 1949 (voorlopige cijfers)	Prognose over Jan.-Juni van de „Economic Survey"	Verschil tussen kolom 2 en 3
Verenigd Koninkrijk			
Invoer	-207	-207	—
Uitvoer	+ 88	+100	- 12
Andere ontvangsten en betalingen (netto) ..	- 41	- 23	- 18
Deficit met dollargebied	-160	-130	- 30
Rest sterlinggebied:			
Deficit met dollargebied	- 37	-151	114
Betalingen in goud en dollars aan niet-dollarlanden	- 42	- 50	+ 8
Totaal netto deficit van het sterlinggebied ..	-239	-195	- 44

Met het oog op het bovenstaande is „The Financial Times" van 13 Juli van mening, dat in de eerste plaats dit dollartekort, hetzij door vermindering der dollarimporten, hetzij door vermeerdering der dollarexporten, moet worden bestreden. Hiertoe zullen directe maatregelen vereist zijn en zolang dit probleem niet is opgelost heeft het, aldus genoemd blad, weinig zin om oplossingen op lange termijn te bespreken.

HET HONGAARSE VIJFJARENPLAN.

Het Hongaarse vijfjarenplan heeft tot doel de economische structuur van het land grondig te wijzigen en Hon-

garije, zoals het plan het noemt, van een overwegend agrarische in een Staat te veranderen, waarin de industrie de belangrijkste tak van bestaan zal zijn, terwijl daarnaast zal worden gestreefd naar een ontwikkelde, moderne, landbouw. In 1938 was de verhouding tussen de industriële en de agrarische productie nog 15 : 10, als gevolg van het driejarenplan wijzigde zich deze tot 21 : 10; na het vijfjarenplan, eind 1954, moet de verhouding 28 : 10 zijn, waarbij, wat de industriële productie betreft, de voortbrenging van kapitaalgoederen het meest zal worden bevorderd.

Niet alleen streeft men naar verdere ontwikkeling van het Noord-Hongaarse industriegebied van Miskolc en de vestiging van een centrum van zware industrie in Zuid-Hongarije, ook de overige grote steden, die tot dusver hun agrarisch karakter grotendeels hadden behouden, zullen de weg der industrialisatie inslaan.

Ook de structuur van de agrarische voortbrenging zal grondig worden gewijzigd. De landbouw zal sterk worden gemechaniseerd. Van het bedrag van 6 mrd forint aan investeringen ten behoeve van de landbouw, zijn 3 mrd forint bestemd voor landbouwmachines. In 1954 zullen 24.000 nieuwe tractoren, 4.000 dorsmachines en 1.400 combines in het productieproces zijn ingeschakeld. Voorts zijn 1,2 mrd forint bestemd voor de ontwikkeling van de agrarische collectieve bedrijven. De tot nu toe onbelangrijke staatsbedrijven zullen aan het eind van het vijfjarenplan 8 pCt van de totale veestapel en ongeveer 10 pCt van het totale aantal tractoren bezitten.

De industrialisering en de mechanisering van de landbouw in Hongarije plaatsen ook de buitenlandse handel van dat land voor problemen, van welke oplossing het slagen van het vijfjarenplan in vergaande mate zal afhangen. De tendentie tot autarkie, die, volgens de „Neue Zürcher Zeitung“ van 13 dezer, aan het plan ten grondslag ligt, maakt import van grondstoffen en productiemiddelen op grote schaal nodig. Dit brengt met zich, dat de export sterk zal moeten worden uitgebreid, zowel naar het Westen als naar het Oosten. Men rekent op het Westen als een der belangrijkste afzetgebieden van agrarische overschotten; ook zal men trachten de industriële export in deze richting verder op te voeren. De „N.Z.Z.“ merkt dan ook op, dat de ontwikkeling van het handelsverkeer met het Westen mede de verwezenlijking van het groots opgezette vijfjarenplan van Hongarije sterk zal beïnvloeden.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt is in de afgelopen week iets krupper geworden, doordat enige verschuivingen plaatsvonden en wellicht belastingbetalingen en omzetting van geblokkeerde tegoeden in staatsschuld middelen aan de banken hebben onttrokken, welke uiteraard niet door vervallend schatkistpapier konden worden gecompenseerd. Hoewel de callgeldrente onveranderd op $\frac{3}{8}$ pCt gehandhaafd bleef was er aan het einde der verslagperiode toch vrij grote vraag naar callgeld. De marktdisconto's waren bij overigens zeer geringe omzetten iets hoger dan aan het einde der voorgaande week, zodat driemaandspromessen tegen $17\frac{1}{16}$ pCt waren aangeboden, November t/m Aprilpapier werd tegen dit disconto gevraagd, terwijl Mei- en Junipromessen practisch $1\frac{1}{2}$ pCt noteerden.

Van de „local currency account“, waarop de tegenwaarde der Amerikaanse schenkingen wordt geboekt, zal van het totaal ad f 421 mln een bedrag van f 240 mln worden vrijgegeven voor de financiering van wederopbouwobjecten en verdere inpoldering van het IJsselmeer. Naar het officiële communiqué mededeelt zal deze activering van stilgelegd geld niet inflatoir werken, aangezien het hier pro-

jecten betreft, welke in de begroting 1948 reeds waren opgenomen, doch welke bij gebreke van andere dekking op inflationistische wijze zouden moeten worden gefinancierd, d.w.z. door het onttrekken van gelden aan 's Rijks Kas of door het onderbrengen van schatkistpapier bij banken. Men kan deze motivering laten voor wat zij is, want in feite vervangt dus het ene inflatoire effect het andere. Het valt op, dat het hier projecten uit de begroting 1948 betreft: dit wijst er op, dat de inflatoire werking van de overheidshuishouding voorlopig nog wel niet tot het verleden zal behoren, ook al worden de voorzienige tekorten bij iedere nieuwe begroting geringer. Er blijken nog allerlei belangrijke projecten niet te zijn uitgevoerd, waarvoor bij vroegere begrotingen de gelden reeds zijn gevoteerd, zodat het euvel der inflationistisch werkende kastekorten van het Rijk nog wel geruime tijd zal voortduren.

De staatsfondsenmarkt was in de afgelopen week vastgestemd, zodat de $2\frac{1}{2}$ pCt N.W.S. t.o.v. het einde der voorgaande weeksteeg van $80\frac{1}{4}$ tot $80\frac{13}{16}$ pCt; de 3 pCt Investeringscertificaten stegen in dezelfde periode van $97\frac{5}{8}$ pCt tot 98 pCt, terwijl de 3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947 op $97\frac{9}{16}$ pCt in koers gelijk bleef. De gedachte aan een spoedige evaluatie van de gulden schijnt minder sterk te zijn geworden, gezien de koersdaling van de 3 pCt binnenlandse dollarlening van $108\frac{1}{4}$ tot $106\frac{1}{2}$ pCt in de verslagperiode.

De aandelenmarkt vertoonde in de afgelopen week over het algemeen koersstijgingen. De gedachte ligt voor de hand, dat devaluatieverwachtingen op het aandelenkoerspeil een voortgaande invloed uitoefenden. Ook Indonesische fondsen deelden in deze koersstijging, doch hier waren het meer factoren van politieke aard, welke de doorslag gaven. Het koerspeil dezer fondsen is over het algemeen zo laag, dat omstandigheden van economische aard, gunstig of ongunstig, er nauwelijks invloed op blijken uit te oefenen, zo zeer overheerst de risicofactor van politieke aard.

De gebruikelijke koerstabel verschaft enig inzicht om trent de bewegingen op de aandelenmarkt in de afgelopen week.

	8 Juli 1949	15 Juli 1949
A.K.U.	171	175 $\frac{3}{4}$
v. Berkel's Patent	112 $\frac{1}{2}$	116 $\frac{1}{2}$
Lever Bros Unilever C. v. A.	267 $\frac{1}{2}$	272
Koninklijke Petroleum	303	308
H.A.L.	150 $\frac{3}{4}$	154 $\frac{1}{2}$
N.S.U.	165 $\frac{1}{2}$	166 $\frac{3}{4}$
H.V.A.	146 $\frac{3}{4}$	154 $\frac{1}{2}$
Deli Mij C. v. A.	143	147
Amsterdam Rubber	128	134 $\frac{1}{2}$
Internatio	194 $\frac{1}{2}$	192

STATISTIEKEN.

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
2 Juni 1949	23.116	22.524	250	19.767
9 Juni 1949	23.158	22.569	258	19.594
16 Juni 1949	23.208	22.617	271	19.461

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
2 Juni 1949	23.356	19.610	622	18.076
9 Juni 1949	23.339	19.494	378	18.170
16 Juni 1949	23.271	19.521	88	18.606

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN¹⁾.

STAAT I.

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1949.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1949	Febr. 1949	Mrt 1949	April 1949	Mei 1949	Totaal 1 Jan. 1949 t/m ult. Mei 1949	Raming /jaar 1949
Loonbelasting	60,8	54,7	30,8	60,9	55,9	263,1	500,0
Dividendbelasting	2,3	4,9	2,6	3,2	2,9	15,9	40,0
Commissarissen bel.	0,6	0,6	0,2	0,7	0,4	2,6	4,0
Vereveningsheffing	22,5	21,6	11,0	22,1	21,5	98,7	200,0
Rechten op de invoer	26,0	23,7	27,9	23,8	27,2	128,5	235,0
Statistiekrecht	0,4	0,5	0,8	0,7	0,6	3,1	7,0
Bijzondere wijnbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0	0,2
Accijns op zout	0,3	0,2	0,3	0,7	0,3	1,8	7,0
Accijns op gedistilleerd	7,9	7,2	9,1	8,8	7,8	40,8	70,0
Accijns op bier	1,8	0,5	1,0	0,7	1,4	5,3	21,0
Accijns op suiker	8,9	7,3	7,1	7,4	6,9	37,5	65,0
Accijns op tabak	16,1	13,5	18,1	16,8	16,1	80,7	170,0
Belast. op gouden en zilveren werken	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,9
Omzetbelasting	82,9	83,6	50,1	70,1	77,9	364,4	780,0
Rechten van zegel *)	1,0	1,9	1,6	1,4	1,6	7,6	20,0
Rechten van registratie	2,9	2,4	2,6	3,5	4,0	15,4	30,0
Rechten van successie, enz.	4,7	4,9	6,0	5,8	5,9	27,3	65,0
Motorrijtuigenbelasting	2,6	2,3	2,8	8,1	4,2	20,0	35,0
Totalen	242,0	229,9	172,1	234,5	234,5	1.113,0	2.250,1
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissarissen in effecten	0,3	0,2	0,4	0,3	0,5	1,7	

STAAT IIa.

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1949	Febr. 1949	Mrt 1949	April 1949	Mei 1949	Totaal 1 Jan. 1949 t/m ult. Mei 1949
Inkomstenbelasting	93,0	94,4	110,8	94,3	117,3	509,7
Vermogensbelasting	6,5	6,3	5,6	6,3	9,6	34,4
Vennootschapsbelasting	32,2	20,1	22,0	22,8	24,5	121,6
Grondbelasting	5,7	3,9	3,1	2,8	5,7	21,2
Personele belasting	5,9	6,1	7,0	6,0	6,7	31,8
Ondernemingsbelasting	27,0	29,4	38,5	31,6	31,4	158,0
Totaal	170,3	160,3	187,1	163,9	195,2	876,7
Waarvan betaald met zekerheidstellingen	30,4	31,2	37,4	21,4	34,5	154,9

STAAT IIb.

Aanslagregeling der kohierbelastingen en buitengewone heffingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1948 opgelegde aanslagen op 31 Dec. '48	Raming jaar 1948	Opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1948/1949		Raming jaar 1949	Opgelegde aanslagen boekingsstijdv. '49/'50 Jan. t/m Mei 1949 ¹⁾	Totaal ontvangen Jan. t/m Mei 1949 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Mei 1949 ²⁾
			totaal Jan. '48 t/m ult. Mei '49	waarvan Jan. t/m Mei 1949				
	1	2	3	4	5	6	7	8
Inkomstenbelasting	951,6	680,0	647,1	409,7	700,0	0,1	509,7	851,6
Vermogensbelasting	54,8	50,0	58,2	31,5	55,0	0,0	34,4	52,0
Vennootschapsbelasting	104,3	110,0	379,0	-17,6	175,0	118,0	121,6	93,8
Grondbelasting	14,7	26,0	26,9	1,3	30,0	12,2	21,2	37,6
Personele belasting	29,1	23,0	21,1	10,0	24,0	—	31,8	27,1
Ondernemingsbelasting	280,7	44,0	114,6	54,7	55,0	2,2	158,0	260,0
Totalen	1.435,2	937,0	1.247,0	489,6	1.039,0	132,5	876,7	1.322,2
Vermogensaanwasbelasting + vermogensheffing ineens	906				700	45 ¹⁾	374	577

) Bij de buitengewone middelen komt geen boekingsstijdvak voor.

) In principe geldt bij bovenstaande staat: kolom 8 = 1 + 4 + 6 - 7. Daar de kolommen 1,7 en 8 ook gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor omvatten en de kolommen 4 en 6 alleen hoofdsommen, bestaat geen volkomen aansluiting.

STAAT III.

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1949.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1949	Febr. 1949	Mrt 1949	April 1949	Mei 1949	Totaal 1 Jan. 1949 t/m ult. Mei 1949	Raming jaar 1949
Vermogensaanwasbelasting	39,4	43,1	46,1	35,1	65,6	229,3	400,0
Vermogensheffing ineens	29,8	29,4	34,0	26,2	25,3	144,7	300,0
Betaald als volgt:							
uit zekerheidstellingen	6,1	9,1	9,2	5,1	40,3	69,9	
uit geblokkeerd tegoed en Grootboek 1946	21,9	22,9	32,2	24,1	18,3	119,4	
d.m.v. staatsobligaties en overige geconsolideerde staatsschuld	18,0	19,7	17,9	17,8	15,8	89,2	
met vrij geld	23,2	20,8	20,8	14,2	16,5	95,5	

) Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 8 Juni 1949, blz. 462. Tengevolge van afrondingen behoeven de totalen niet met de som der posten overeen te stemmen.

STAAT IV.

Kalenderjaar 1949.

Zekerheidstellingen.

x f 1 mln

	Geïnd ge- durende de periode	Geïnd t/m einde van de periode	Nog te in- nen per ein- de v. d. per.	Afgeschre- ven geduren- de de per.	Totaal ge- ïnd + nog in- te voldere t/m einde v. de periode	Totaal afge- schreven t/m einde v. de periode
t/m Dec						
1945	—	600	576	—	1.176	15
1946	953	1.553	729	112	2.282	127
1947	316	1.869	525	403	2.394	530
1948	99	1.968	320	1.076	2.288	1.606
Jan. 1949	2	1.970	305	37	2.275	1.643
Febr. 1949	—	1.970	295	40	2.265	1.633
Mrt 1949	—	1.968	283	46	2.251	1.729
April 1949	5	1.963	270	27	2.233	1.756
Mei 1949	3	1.960	254	75	2.214	1.831

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST
DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en IIa.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe één maal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Een gedeelte van de ontvangsten op kohierbelastingen (Staat IIa) werd voldaan door afboeking op zekerheidstellingen.

Staat IIb.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen (in verhouding tot de raming) en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De beide kolommen 4 en 6 betreffen door de belastingdienst in 1949 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie). Een, resp. over de boekingsstijdvakken 1948/49 en 1949/50, aanslag inkomstenbelasting 1948 bijv., behoort normaliter in het boekingsstijdvak 1948/49 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting over 1949 in het boekingsstijdvak 1949/50.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie), terwijl bovendien de wijze van betaling is aangegeven.

Staat IV.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponceerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing. (Zie ook staat IIa en III).

De staat vermeldt zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop en voorts de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden.

Het opleggen van zekerheidstellingen is beëindigd; het nog niet voor afboeking aangewende restant zal op 15 Augustus 1949 worden vrijgegeven.

EMISSIES IN 1949.

(Reële bedragen in duizenden guldens).

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere beleggs. en ge- blokkeerd tegoed	Nieuw geld
Jan.	24.914	1.375	26.289	—	24.864	1.425
Febr.	127.490	3.592	131.082	—	43.740	87.342
Mrt	72.444	2.169	74.613	—	57.869	16.744
April	37.642	275	37.917	—	37.642	275
Mei	30.435	3.344	33.779	441	28.442	4.896

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JANUARI, FEBRUARI,
MAART, APRIL EN MEI 1949¹⁾.

Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rente- voet	Looptijd
Januari.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	314	100	314	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	23.388	100	23.388	3	19 ²⁾
Beleggingscertificaten	1.156	100 ³⁾	1.162	3 ¹⁾	50 ²⁾
<i>Particulieren:</i>					
Pullman Club, 's-Gravenh.	50	100	50	4	30 ²⁾

Naam	Bedrag' (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rente- voet	Looptijd
Aandelen.					
N.V. De Vereenigde Blikfabrieken, Amsterdam (certificaten van aandelen)	1.100	125	1.375		
Februari.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	337	100	337	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	42.093	100	42.093	3	19 ²⁾
Beleggingscertificaten	1.303	100 ³⁾	1.310	3 ¹⁾	50 ²⁾
Provincie Gelderland	2.000	100	2.000	3	20 ²⁾
<i>Particulieren:</i>					
Lever Brothers & Unilever N.V., Rotterdam (con- verteerbare obligaties)	75.000	101	75.750	3 ¹⁾	25 ²⁾
N.V. Handelmaatschappij R. S. Stokvis & Zonen, Rotterdam	6.000	100	6.000	3 ¹⁾	25 ²⁾
Aandelen.					
N.V. Twentsche Overzee Handel Maatschappij, En- schede	1.000	110	1.100		
N.V. Chemische Fabriek „Naarden”, Naarden	1.200	110	1.320		
N.V. Nederlandsche Fab- riek van Bronswerken, v/h Becht & Dyserinck, Amsterdam	500	125	625		
Meubelfabriek J. B. Hillen N.V., Amsterdam	250	108	270		
Van Kullenburg N.V., Rot- terdam	264 ⁴⁾	105	277		
Maart.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	7	100	7	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	56.316	100	56.316	3	19 ²⁾
Beleggingscertificaten	1.539	100 ³⁾	1.546	3 ¹⁾	50 ²⁾
<i>Particulieren:</i>					
R.K. Ziekenhuis St. Elisa- beth Stichting, Sluiskil (1e Hyp. oblig.)	1.200	100	1.200	3 ¹⁾	30 ²⁾
Vereeniging „Eudokia”, Rotterdam	125	100	125	3 ¹⁾	20 ²⁾
N.V. Philips' Gloeilampen- fabrieken, Eindhoven (dollarlening)	13.250	100	13.250	3 ¹⁾	20
Aandelen.					
N.V. Acetylendissous Maatschappij „Magon- deaux”, Breda	70	105	73		
Noordwijksche Sportvereni- ging N.V., Noordwijk	105	100	105		
Nederlandsche Staalfabri- ken v/h J. M. de Muinck Keizer N.V., Utrecht	1.659	120	1.991		
April.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	30	100	30	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	36.763	100	36.763	3	19 ²⁾
Beleggingscertificaten	845	100 ³⁾	849	3 ¹⁾	50 ²⁾
Aandelen.					
Blikman & Sartorius N.V., Amsterdam	250	110	275		
Mei.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	3.650	100	3.650	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	24.132	100	24.132	3	19 ²⁾
Beleggingscertificaten	657	100 ³⁾	660	3 ¹⁾	50 ²⁾
<i>Particulieren:</i>					
G. Dikkers & Co. N.V., Hengelo	1.552	100	1.552	3 ¹⁾	20 ²⁾
G. Dikkers & Co. N.V., Hengelo (conversie)	448	98 ¹⁾	441	3 ¹⁾	20 ²⁾
Aandelen.					
N.V. „Vulcaansoord”, Ter- borg (prioriteitsaand.)	25	100	25		
G. Dikkers & Co. N.V., Hengelo	1.000	105	1.050		
N.V. Hollandsche Stoom- boot Maatschappij, Am- sterdam	2.182	104	2.269		

¹⁾ Aansluitend op de emissiestatistiek in „E.-S.B.” van 9 Februari 1949, blz. 121.

²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

³⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

⁴⁾ Waarvan reeds geplaatst f 100.000.

Beschikbare krachten

ASSISTENT-RESIDENT

werkzaam geweest bij Ec. Zaken, gezond en vol werklust. **ZOekt betrekking:** administratief, sociaal, inspecterend. Ook genegen heruitzending Indonesië. Br. onder no. E.S.B. 1467, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

STAFEMPLOYÉ

van groot exportconcern in Indonesië, thans in Nederland, zoekt betrekking in Nederland, Suriname, Curaçao of Indonesië. Beschikt over uitstekende referenties. Br. onder no. E.S.B. 1466, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

LEIDENDE FUNCTIE

Alg. ontwikkeld ser. jongeman, 32 jaar, bemiddeld, met studie Econ. Hogeschool, commerc. en admin. onderlegd, oud-res.-officier v. adm. Kon. Marine; gewend leiding te geven, thans personeelchef, organisator, wil van betrekking veranderen en zoekt een verantwoordelijke functie, waar hij zijn energie verder kan ontplooiën; zeer representatief en gemakkelijke omgang, prima refer. Br. onder no. E.S.B. 1465, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

JONG JURIST

met commerciële aanleg (doctoraal keuzevakken, belastingrecht en economie) zoekt werkring in het bedrijfsleven. Zeer goede referenties.

Br. onder no. E.S.B. 1468, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

BEKWAME KRACHT

Jongeman van goeden huize, 28 jaar, ongehuwd, representatieve verschijning, algemeen ontwikkeld, bereisd, militaire plicht vervuld, kantoorervaring, ziet zich gaarne opgeleid in een onderneming. De bedoeling is om uiteindelijk medefirmant te worden.

Br. onder no. E.S.B. 1469, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Voor het Secretariaat wordt gevraagd

EEN JONG DOCTOR OF DOCTORANDUS

IN DE ECONOMIE (bedrijfs-economische richting).

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen en onder bijvoeging van een recente foto te richten aan de 2e Afdeling van de Algemene Dienst der N.V. Nederlandsche Spoorwegen te Utrecht.

Groot Industrieel bedrijf zoekt voor spoedige indiensttreding een

CHEF van de administratie

Sollicitanten moeten voldoende praktische ervaring bezitten om in grote zelfstandigheid werkzaam te zijn en leiding te geven aan het administratieve personeel en moeten voldoende theoretische scholing hebben gehad.

Brieven met pasfoto letter K, Allert de Lange, Damrak 62, Amsterdam.

Voor kantoor of bedrijf

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoeften, Brandkasten, Machines, Gebouwen, Industrie-terreinen, enz.

IN DE CENTRAAL GELEGEN GEMEENTE

GELEGEN AAN GROOTSCHIEPS
VAARWATER EN INDUSTRIEWEGEN

INLICHTINGEN: AFD. ALG. ZAKEN STADHUIS TEL. 5644

WINSIDELING DOOR WERKNEMERS

door
Ir D. A. C. Zoethout
met medewerking van
Dr W. C. Klein
en

Ir C. W. André de la Porte
Publicatie Researchafd.
v. h. Raadg. Bureau
Ir B. W. Berenschot
Prijs f 2.50.
J. MUSSSES
Uitgever — Purmerend
Levering ook via de
Boekhandel.

ADVERTEER

IN

DIT BLAD

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

Vacatures

Grote industriële onderneming in onmiddellijke omgeving van Rotterdam zoekt.

BEKWAME ADMINISTRATIEVE KRACHT

voor leiding en reorganisatie administratie, behandeling fiscale en financiële aangelegenheden en kostprijsberekening.

Brieven met uitvoerige inlichtingen onder letters SWH aan Nijgh & Van Ditmar, Advertentie Bureau, Rotterdam.

Grote Cultuur Maatschappij zoekt voor haar Hoofdkantoor ter Sumatra's Oostkust

HOOFDBOEKHOUDER

in het bezit van 5 j. H.B.S., M.O. Boekhouden; de Engelse taal beheersend. Enkele jaren praktijk in grote bedrijven gewenst.

Br. no. 283 H.O., Adv. Kant. de Bussy, Rokin 60, Amsterdam-C.

Sollicitanten worden opgeroepen voor de betrekking van

Hoofd van het SOCIOGRAFISCH BUREAU der Gemeente Zaandam.

(Salaris, volgens nieuw ontworpen bezoldigingsregeling f 5160.— — f 6600.— (6 eenj. verh. van f 240.—)).

Bij voorkeur zal een keuze gedaan worden uit sollicitanten, die dr. of drs. in de sociografie zijn en over praktische ervaring beschikken.

Indien een keuze uit sollicitanten, als hiervoor bedoeld, niet mogelijk is, komen in aanmerking sollicitanten, die, hoewel nog niet afgestudeerd, wel over praktische ervaring beschikken. Aanstelling zal dan echter plaats hebben in een lagere (nader overeen te komen) rang.

Sollicitaties te richten aan burgemeester en wethouders binnen 14 dagen na verschijning van dit blad.

Het NEDERLANDS INSTITUUT VOOR WERKZAAMHEDEN IN HET BUITENLAND „PLAN EXPORT" te 's-GRAVENHAGE, vraagt voor een van zijn relaties in CENTRAAL-AMERIKA voor onmiddellijke indiensttreding een

BEDRIJFSLEIDER VOOR EEN SUIKERFABRIEK

Gevraagd wordt: ruime ervaring in de suikerfabricage, diploma werktuigkundig ingenieur of daarmede gelijk te stellen opleiding, ongehuwd, R.K., maximumleeftijd 40 jaar.

Geboden wordt: ruim salaris, vrije woning, telefoon, etc., plus reiskosten heen en terug voor rekening opdrachtgever.

Aanstelling geschiedt voorlopig voor de tijd van één jaar.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk, voorzien van referenties bij het

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR WERKZAAMHEDEN IN HET BUITENLAND „PLAN EXPORT", Prinsevinkpark 16, 's-GRAVENHAGE.

EXPORTEUR SPANJE

zoekt Nederlandse afnemers van Spaanse artikelen. Brieven onder no. ESB 1463; bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar; voor België/Luxemburg Belg. francs 465 per jaar, te voldoen door storting bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangeleghende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures" en „Beschikbare Krachten" f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.